

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 10 FEBRUARI 1937

No. 1102

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoehweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35900. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Diltmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postcheque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE BETEKENIS VAN DE VERLAGING VAN DEN VITA-PRIJS VOOR DEN BROODPRIJS EN HET LANDBOUWCRISEFONDS door <i>Mr. M. J. Broekhuysen</i>	94
De afwijzing van de ondernemersovereenkomsten voor het bakkerij-bedrijf in verband met de minimumprijzen door <i>Prof. Mr. P. S. Gerbrandy</i>	95
De „saneering” der baksteen-industrie door <i>Ir. W. A. van Berne</i>	97
De individuele restrictie voor de bevolkingsrubber door <i>J. F. Haccoü</i>	99
Het bevolkingsvraagstuk in Nederland door <i>T. van den Brink</i>	101
De kolenpositie in 1936 (I)	102
AANTEKENINGEN:	
Uitvoer van klapperproducten uit Nederlandsch-Indië	104
Valuta-egalisatiefondsen	105
Emissies in de Vereenigde Staten	106, 107
ONTVANGEN BOEKEN	108
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	110—111
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	109, 112

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt bleef de Gulden internationaal gevraagd, maar het surplus van vraag boven aanbod wordt geleidelijk aan geringer, zoodat de interventie van het Egalisatiefonds tot betrekkelijk geringe bedragen beperkt, kan blijven. Nu zoo langzamerhand de kapitaalbeweging geen groot importsaldo meer aantoonst is de deviezenbalans wel weer min of meer in evenwicht. De loopende posten van de betalingsbalans zullen, ondanks de stijging van de onzichtbare exporten, nog wel geen omvangrijk actief saldo aanwijzen, hoewel dat op den duur natuurlijk wel tot de mogelijkheden gaat behooren.

Van de valuta's waren Fransche Francs en Ponden aan den flauwen kant, de Franc in verband met het nog altijd ontbrekende vertrouwen in de monetaire en financieele situatie van Frankrijk, en het Pond als gevolg van het aan Frankrijk verleende crediet, dat natuurlijk met aanbod van Ponden gepaard ging. Ook op termijn blijven Ponden disagio doen, terwijl het in de vorige week krachtig gestegen termijnécart voor Francs nog nauwelijks omlaag ging. Ook de tendens voor Zwitsersche Francs blijft iets luier. De verschillende soorten van geblokeerde Marken konden, na een reactie op de sterke koersstijging van eenige weken geleden, weer een herstel boeken.

De geldmarkt vertoont, zooals te verwachten was, een geleidelijk verdere inzinking van de marktrente. Nu de afgifte van schatkistpapier voor het Egalisatiefonds is stopgezet, en de schatkist zelf een flink bedrag aan de markt heeft toegevoerd door de jongste ultimobehoeften geheel intern te financieren, is er op de wisselmarkt een overwegende vraag. Drie-maandspapier wordt op $\frac{5}{16}$ pCt. verhandeld, half-jaarspapier op $\frac{1}{2}$ pCt., jaarspapier op $\frac{7}{8}$ pCt., alles eerder „bieden”. Callgeld doet $\frac{1}{4}$ pCt., maar is natuurlijk slechts tot beperkte bedragen te plaatsen.

Op de beleggingsmarkt is na de Indische leening de stemming weer gunstiger geworden. De stroom conversieleeningen wordt steeds grooter en uit de toewijzing op het gedeelte der vrije inschrijvingen blijkt hoe groot de animo is. Daaruit volgt dat, terwijl tot voor kort vele beleggers nog weinig vertrouwen hadden in blijvende rentedaling, de stemming steeds meer gaat in de richting van meedoen met conversies, omdat, wanneer men met herbelegging der afgeloste stukken wacht t.z.t. men wellicht met nog lager rendement genoegen moet nemen. Favoriet zijn natuurlijk nog de leeningen met relatief korten looptijd, omdat men zich daarbij niet te lang aan de lage rente vastlegt. Dat bleek ook weer uit het succes van de 3 pCt. 10-jarige leening Noord-Holland.

DE BETEKENIS VAN DE VERLAGING VAN DE VITA-PRIJS VOOR DE BROODPRIJS EN HET LANDBOUWCRISEFONDS.

Met ingang van 8 Februari is de prijs van Vita-tarwe van f 15.70 gebracht op f 14.70. Tegelijk werd de z.g. bonificatieregeling voor broodmeel en broodbloem ingetrokken.

In ons artikel in E.-S.B. van 14 October 1936 nr. 1085, hebben wij uiteengezet, wat onder Vita-tarwe wordt verstaan. Het is, kort herhaald, inheemse tarwe, die tenminste 35 pCt. moet uitmaken van het tarwemengsel, dat meelfabrikanten en vlakmolenaars tot broodmeel en broodbloem vermalen.

Gelijk eveneens in bovengenoemd artikel werd vermeld, heeft de Regering op het tijdstip van de muntreorganisatie maatregelen genomen om te zorgen, dat de prijzen van meel en bloem niet zouden worden verhoogd. Blijkbaar beangst voor iedere prijsverhoging, ook voor een, die niet het gevolg zou zijn van de devaluatie, doch van prijsstijgingen op de buitenlandse tarwemarkten, heeft de Regering praktisch gegarandeerd, dat de maalindustrie buitenlandse tarwe kreeg tegen de op 26 September geldende prijzen.

Deze regeling heeft gegolden tot 4 Januari 1937 en de overheid heeft kunnen constateren, dat het op deze wijze ingrijpen niet van risico's ontbloomt is. De tarwemarkt vertoonde bij voortdurende prijzen, die — soms zelfs ver — uitstaken boven de op 26 September geldende, zodat het bedrag, dat de overheid bij te passen had, ver boven de raming ging. Ondertussen zijn toch in verschillende streken van Nederland de broodprijzen gestegen, tengevolge van oorzaken, door ons eerder uiteengezet. Laten wij echter eerlijk bekennen: als de Regering anders had gehandeld dan zij deed, dan zouden de hoge tarweprijzen in het buitenland, met de latent aanwezige tendens tot broodprijsverhoging, in de maanden October—December 1936 geleid hebben tot een plotselinge en sterke stijging der broodprijzen. En die stijging zou, hoewel ten onrechte, der Regering als gevolg van haar muntpolitiek verweten zijn!

Op 4 Januari is de voorzichtige liquidatie van deze regeling begonnen. Het door de overheid bij te passen bedrag werd, los van tarweprijzen, gefixeerd, zodat in de vervolge de meel- en bloemprijzen weer, evenals voor 26 September 1936, werd gekoppeld aan de buitenlandse tarwemarkt. Maar: en daarmee werd op handige wijze de weg naar verdere liquidatie geopend, deze „gefixeerde” bijdrage (de z.g. bonificatie) kon van week tot week gewijzigd worden. De prijzen van de Amerikaanse tarwe zijn in Januari 1937 steeds dalende geweest. Iedere week werd nu de bonificatie zó gesteld, dat die prijsdaling daarin werd opgevangen, zodat de meel- en bloemprijzen op dezelfde hoogte bleven. Vrijwel geruisloos, want samenvallende met een marktdaling, is het grootste deel van de devaluatiegevolgen op die manier door de Regering op de grondstoffen van ons dagelijks brood neergelaten.

De laatst vóór 6 Februari vastgestelde bonificatie bedroeg 50 cents per 100 kg bloem. Er was weinig uitzicht (tarwe steeg weer), dat ook dit bedrag nog met een marktdaling kon worden gecompenseerd. Met een grootmoedig gebaar heeft toen de Regering het laatste stukje van de tengevolge der devaluatie ingetreden tarweprijsverhoging voor eigen rekening genomen.

Elke Gulden stijging of daling in de Vita-prijs betekent (wanneer 100 kg tarwe 73 kg bloem opleveren) rond 48 cents stijging of daling per 100 kg bloem

$$\left(\frac{100}{73} \times \frac{35}{100} \text{ gulden} \right).$$

Opheffen van de bonificatie brengt 50 cts. bloemprijsverhoging mede, de Vita-prijsverlaging maakt de bloem 48 cts. goedkoper — ergo (de bloemprijs gaat gewoonlijk met $\frac{1}{2}$ Gulden op en neer) blijft de broodbloem gelijk in prijs.

Wat is er nu eigenlijk gebeurd?

Kort gezegd dit: door de devaluatie ad $19\frac{1}{2}$ pCt. moet de Amerikaanse tarwe hier ongeveer $24\frac{1}{4}$ pCt. meer kosten dan zonder devaluatie het geval zou zijn. Een tarweprijs van f 7.85 (opgave E.-S.B. voor Bahia per 1 Februari 1937) is dus $\frac{2425}{12425}$ van f 7.85 of f 1.53 hoger dan bij gelijke buitenlandse markt de prijs in ongedevalueerde Guldens zoude zijn. Per 100 kg bloem maakt dit devaluatieverschil uit

$$\frac{65}{100} \times 1,53 \times \frac{160}{73} = f 1,36.$$

Dit bedrag verandert natuurlijk naarmate de tarweprijs in Amerika verandert. Doch onverschillig wat het devaluatieverschil is, de overheid heeft daarvan 48 cents voor haar rekening genomen. Bij een tarweprijs van f 7.85 is dat dus bijna een derde, is die prijs hoger dan wordt het aandeel geringer.

Het behoeft, na het bovenstaande, geen betoog, dat een en ander op de absolute hoogte van de broodprijs wel van invloed is (f 1.60 bloemprijsverschil betekent 1 cent broodprijsverschil), doch dat, wat betreft broodprijswijzigingen, de jongste Regeringsmaatregelen niet de minste betekenis hebben. De Regering heeft het immers juist zó uitgezocht, dat de maatregel zelf de bloemprijs niet wijzigt! Ja, als men niet de bonificatie sinds 4 Januari steeds had verlaagd, dan zou de dalende tarwemarkt zich in een bloemprijsverlaging en misschien in een broodprijsverlaging (of niet-verhoging) hebben gemanifesteerd. Maar voor het vervolg hangt, zolang de verschillende heffingen nu gelijk blijven, alles weer af, gelijk ook vóór 26 September, van de buitenlandse tarwemarkt.

Is het nu niet prijzenswaardig, zo zal men vragen, dat de Regering uit haar toch al zo vaak aangesproken pot, uit het Landbouwcrisisfonds, zomaar een uitgave doet, of beter: afstand doet van winst? In plaats van f 15.70 ontvangt het Fonds nu f 14.70 per 100 kg Vita-tarwe. Reken men met een jaarlijks quantum van 280.000 ton Vita-tarwe, dan is dat toch maar 2.8 miljoen Gulden.

Inderdaad, wij erkennen dat gaarne, maar toch maken wij ons nog niet bezorgd over dit bedrag. Want, zoals wij in October schreven, de Tarwe Centrale heeft meer inlandse tarwe te verkopen dan alleen Vita-tarwe, en wel de z.g. vrije T.C.-tarwe. Al naar gelang van de kwaliteit van de oogst wordt deze tarwe in verschillende soorten verdeeld voor menselijke en dierlijke consumptie (voertarwe). Dooreen genomen is in de Landbouwcrisisbegroting 1937 op een netto-opbrengst van deze tarwe van f 5.90 per 100 kg gerekend (overeenkomende met een marktprijs van f 6.60 tot f 6.70). Inmiddels is door verschillende factoren deze opbrengst hoger geweest. Allereerst door de stijging der wereldmarktprijzen van tarwe (zoals bekend bewogen de prijzen hier te lande zich op een hoger niveau dan de wereldmarktprijzen als gevolg van de werking van de monopolieheffing op tarwe van f 2 per 100 kg). Vervolgens door de devaluatie. De invloed hiervan is echter tot de aanvang van dit jaar uitgeschakeld voor de T.C.-tarwe, voor zover deze voor menselijk voedsel diende. Deze tarwe werd nl. tot 4 Januari voor de bereiding van tarwemeel beschikbaar gesteld tegen de op 26 September geldende prijs om prijsverhoging van bruin brood tegen te gaan. Thans is, na een overgangperiode gedurende de maand Januari, ook deze maatregel afgeschaft. De prijs van T.C.-tarwe beweegt zich nu op een peil van f 3 à f 4 boven de prijzen, die de begroting aanneemt. De vrije T.C.-tarwe brengt dus door de devaluatie meer op. Hoeveel dit is, laat zich moeilijk schatten, omdat dit afhangt van de grootte en kwaliteit van de oogst, van de absolute hoogte van de wereldprijzen en wellicht ook nog van de koopmanstalenten en de handelspolitiek van de overheid.

Eerst als de financiële resultaten van de landbouwcrisismaatregelen t.a.v. de tarwe-oogst 1936 bekend zijn, en dat is niet vóór September 1937, valt een nadere berekening te maken. Men kan geredelijk aannemen, dat het gehele bedrag van f 2.8 miljoen geheel, althans voor het allergrootste deel door de meerdere opbrengst van T.C.-tarwe zal worden opgevangen. Zeker is alleen, dat de gevolgen der devaluatie voor de broodprijs thans geliquideerd zijn. Dienovereenkomstig zal nu ook de Regering haar circulaire van begin October 1937 moeten intrekken. Daarin toch werd, op grond van het feit, dat de bloemprijs was gestabiliseerd, iedere broodprijsverhoging als ongeoorloofde prijsopdrijving gekenschetst. Deze circulaire was na 4 Januari 1937 al onbillijk, thans is zij onrechtvaardig. De bemoeiingen van de Regering met de broodprijs, ontstaan door de devaluatie, hebben een einde genomen.

En nog steeds rust het budget van de Landbouwcrisismaatregelen voornamelijk op de lasten, die de broodeter, hij zij arm of rijk, via de bakkers en maalindustrie te dragen heeft gekregen:

Mr. M. J. BROEKHUYSEN.

DE AFWIJZING VAN DE ONDERNEMERSOVEREENKOMSTEN VOOR HET BAKKERIJ-BEDRIJF IN VERBAND MET DE MINIMUMPRIJZEN.

De Regeering heeft gemeend de algemeen-verbindend-verklaring van de ondernemersovereenkomsten voor het Bakkerij-bedrijf te moeten weigeren op grond van de overweging, dat het stellen van minimumprijzen verwerpelijk is.

Verwerpelijk, omdat naar haar meening daarvan geen saneerende werking is te verwachten en wel een vergroting van het omni consensu reeds bestaande teveel aan bakkerijen. Behalve het stellen van regels betreffende de prijzen, deden de voorgelegde ondernemersovereenkomsten meer. Zij regelden den wederverkoop van brood, zij maakten een eind aan het ook in de bakkerij funeste cadeaustelsel, zij stelden paal en perk aan verschillende methoden van illoyale concurrentie, o.m. door een overtreding van de Warenwet en het Broodbesluit mede te verklaren tot een anti-contractueele daad, waartegen derhalve ook in civilibus zou kunnen worden opgetreden.

Nu de bezwaren van het Kabinet zich echter blijkbaar, voor zoover zij principieel waren, uitsluitend richtten tegen de invoering van minimumprijzen, zij het ons vergund in dit bestek uitsluitend dat deel van de ondernemersovereenkomst nader onder de loupe te nemen, en — gelijk men van ons niet anders verwachten zal — te verdedigen.

Men houde daarbij in het oog, dat wij niet voornemens zijn het — blijkbaar algemeene — dogma, in het Regeeringsantwoord uitgesproken, te willen bestrijden. Wij beperken ons tot: minimumprijzen in het bakkerij-bedrijf.

Dat brengt mede, dat men bij de beoordeeling van de mérites dezer overeenkomsten zich uitsluitend mag baseeren op de zeer specifieke omstandigheden, het bakkerij-bedrijf eigen.

Kort opgesomd zijn dit de navolgende:

1o. De vraag is praktisch inelastisch. De cijfers, sinds 1931 door de Nederlandsche Meelcentrale verzameld, doen zien, dat de hoeveelheid grondstoffen, jaarlijks door de bakkers betrokken, vrijwel constant is (de stijging, die deze cijfers vertoonen, valt grotendeels samen met de bevolkingsaanwas).

2o. Plaatselijk gezien zijn kostprijsverschillen tengevolge van kwaliteitsverschillen in brood, door de Warenwet en den aard van het product, zoowel naar beneden als naar boven uiterst beperkt.

3o. Kostprijsverschillen in groot- en midden- en kleinbedrijf zijn blijkens het feit, dat die drie vormen zich naast elkaar handhaven, gering. Dit geldt, zoolang althans de wetgeving en de eischen van den consument niet veranderen, blijkens ingestelde on-

derzoekingen, óók wanneer de bedrijfstoestanden normaal zijn.

4o. Het aanbod van credieten voor het oprichten van bakkerijen is zoo groot (crediet van grondstoffenleveranciers en afbetalingsstelsel voor installaties), dat een middelmatig bedrijf practisch zonder kapitaal kan worden in bedrijf gesteld.

5o. Zoolang een bakkerij-bedrijf omzet heeft, kan het, eventueel na bevrozing van oudere credieten, steeds weer nieuw crediet krijgen. Gelijk de bakkers zelf zeggen: een bakker gaat aan z'n schulden niet dood.

6o. De grootte van den omzet eener bakkerij is zeer labiel en ondervindt à l'instant de gevolgen van prijsverschillen tusschen deze bakkerij en andere.

7o. Geringe verschillen in omzet veroorzaken belangrijke verschillen in den kostprijs per eenheid.

Wie in het Jeruzalem van middenstandsbedrijven geen vreemdeling is, zal in deze 7 punten onmiddellijk voor zich zien het beeld, dat de bakkerij in de laatste jaren vertoond heeft.

Gemakkelijke vestiging — debietthonger van de nieuwe bedrijven — dumpingsprijzen om omzet te krijgen en kostprijs per eenheid te doen dalen — reactie van bestaande bedrijven, die hun debiet verdedigen en dus met de prijzenval medegaan. Na uitputtende strijd elkaar vinden der combattanten, een periode van in verband met den kostprijs te hooge verkoopprijzen, die de geleden verliezen moeten dekken. In die periode aantrekking van nieuwe bedrijven. Voorts een permanente overbezetting van het bedrijf, met derhalve onderbelasting der productie- en distributiecapaciteit, hetgeen evenzeer leidt tot telkens uitbreken van prijsoorlogen (d.w.z. het werken met dumpingsprijzen), ook tusschen reeds lang gevestigde zaken. Zoolang er omzet is, leeft een bakkerij, zoodat bij dalende rentabiliteit allereerst naar omzetbehoud en -vergroting wordt gestreefd, eventueel door het nemen van tijdelijke verliezen.

De opstellers van de ondernemersovereenkomst zijn in geenen deele tegenstanders van concurrentie — mits deze concurrentie een reële zij. Zij beschouwen het dan weer ver onder — dan weer ver boven kostprijs verkopen van brood eenerzijds als het gevolg, doch anderzijds toch ook in hooge mate als de oorzaak van de slechte bedrijfstoestanden, derhalve ook als oorzaak van het verschijnsel, dat de subjectieve kostprijs van het product gemiddeld ver boven het technisch en economisch noodzakelijke ligt.

Op grond van deze overwegingen kwam men tot de overtuiging, dat een verbod om beneden een op de juiste wijze berekenden kostprijs te verkopen in dit bedrijf heilzaam moest werken.

De uitwerking van dit principe stuitte vanzelfsprekend op practische bezwaren, te verdeelen in twee categorieën.

De eerste groep komt op, wanneer men vraagt: Wat is de kostprijs, hoe moet die berekend worden?

Deze vraag betreft derhalve de berekening van den kostprijs in een bepaalde onderneming.

Men moet, aldus onze opvatting, bij het berekenen van een kostprijs in een bakkerij-bedrijf rekening houden met alle normen, die uit een bedrijfshuishoudkundig oogpunt bij een gezonde kostprijscalculatie behooren te gelden. Derhalve (het moge overbodig schijnen dit te stipuleeren, doch dat is het blijkens onze ervaring *niet*) moeten de normale afschrijvingspercentages gelden, moet van eigen kapitaal rente worden berekend, moeten eigen arbeidsuren en die van gezinsleden worden opgebracht.

Voorts moet, al weer naar onze opvatting, bij de calculatie van een kostprijs rekening gehouden worden met normen, voortspruitende uit de huidige opvatting van sociale rechtvaardigheid. Wij bedoelen dit:

Wanneer een ondernemer er in zou slagen, door zijn arbeiders langer te laten werken (ondanks Arbeidswet komt dit voor, gelijk de Regeering zelf toegeeft), door het gebruik van een overmatig aantal

jeugdige krachten zijn kostprijs te drukken, dan mag hem dit in den concurrentiestrijd geen voordeel brengen boven zijn concurrenten.

Hierin zit een sterk ordenend element, doch juist omdat dit element tot dusverre in het bedrijfsleven heeft ontbroken, is een wet als deze tot stand gekomen; juist daarom staan thans wetten, als die op het verbindend verklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten, op de helling.

Het berekenen van den z.g. subjectieven kostprijs, die als minimum-verkoopsprijs voor elk bedrijf moet gelden, moest dus geschieden overeenkomstig bepaalde regelen, welke waren neergelegd in een reglement, dat eveneens aan de goedkeuring van de Regeering werd onderworpen.

Eén opmerking zij daaromtrent nog gemaakt. Ten aanzien van het loon, in acht te nemen bij de kostprijsberekening, zou niet worden uitgegaan van een eventueel bestaande C.A.O. in het bedrijf, evenmin zou worden uitgegaan van het werkelijke loon, dat in het betrokken bedrijf werd betaald, doch in aanmerking zou slechts komen een loonbedrag, berekend op basis van de algemeene loongegevens in Nederland.

De tweede categorie praktische bezwaren vloeide voort uit de onmogelijkheid om telkenmale in ieder bedrijf afzonderlijk de kostprijs te berekenen, vandaar dat het navolgende systeem werd gekozen.

Door de Nederlandsche Bakkerij Stichting is op grond van langjarige en zeer uitgebreide kostprijsgegevens van een groot aantal bedrijven vastgesteld, welke kostprijs een financieel gezond opgezet, technisch up to date ingericht, goed geleid, en behoorlijk volbelast bakkerijbedrijf noodzakelijkerwijs moet opleveren.

Men versta ons wel: hier is géén gemiddelde uitgerekend, hier is ook niet de allerlaagst-voorkomende kostprijs genomen. Men heeft op grond van de ervaring een theoretischen kostprijs opgesteld. Deze kostprijs is daarna in een groot aantal bedrijven, waarbij zeer goede, vergeleken met de daar voorkomende werkelijkheid. Deze kostprijs heeft men daarna in de ondernemersovereenkomst opgenomen als minimumprijs, beter gezegd als drempelprijs. Bij de onderzoeken, op grond waarvan de drempelprijs werd vastgesteld, is wel gebleken, dat het grootste deel van de bakkerij-ondernemingen een kostprijs had, daarboven gelegen.

Tot op tegen-bewijs kon worden aangenomen, dat een bedrijf, onder dezen prijs verkoopend, óók onder zijn eigen kostprijs werkte. Het tegen-bewijs stond open en indien dit werd geleverd, zou de betrokkene verlof krijgen tegen een lageren prijs te gaan verkoopen. Met nadruk zij er op gewezen, dat van dezen drempelprijs, wat men er ook van kan vinden, niet gezegd kan worden, dat hij een verstarrende invloed zou hebben.

Door middel van sliding scales immers, zou de drempelprijs op en neer gaan met de grondstoffenmarkt en met den algemeenen loonstandaard in Nederland. Grondstoffen maken 50 pCt. van den kostprijs uit, loonen 25 pCt. Bovendien zou telkenjare ook nog door her-berekening van den drempelprijs in rekening worden gebracht elke wijziging in de vaste lasten enz., die tezamen het laatste kwart van den kostprijs bepalen.

Wat zou de werking zijn van een dergelijke minimum-prijsregeling?

In de eerste plaats viel te verwachten, dat een aantal bedrijven, waaronder natuurlijk de zeer gezonde, den aldus berekenden minimumprijs als verkoopsprijs zou gaan aanhouden. Deze bedrijven konden dan, mits zoo nodig nog intern werd gereorganiseerd, er op rekenen, dat zij zonder verlies konden werken. Maar bovendien, en dat is veel belangrijker, zij konden op een stabielen omzet bouwen, nu zij immers de zekerheid hadden, dat geen ander bedrijf, tenzij in het zoo juist genoemde uitzonderingsgeval, door een plotselinge prijsduik van het debiet zou

gaan afnemen, casu quo zou dwingen tot een volgen in te lage prijzen.

In de tweede plaats viel, en dit steunt op ervaring, te verwachten, dat bij gelijken prijs, die bedrijven, die uit een of andere oorzaak niet in den smaak vielen van het publiek, hun debiet zouden zien verlopen. Men houde dit vooral daarbij in het oog: debietverlies is voor een bakkerij doodelijk, en wel in veel sneller tempo dan geldverlies!

In de derde plaats werd nu aan credietgevers de gelegenheid geboden een debiteur nauwkeurig te onderzoeken op rentabiliteit. Zooals de toestand thans is, kan geen enkele credietgever en/of leverancier zeggen of zijn credietnemer-afnemer verdere hulp waard is, ja dan neen, omdat de toetssteen, d.w.z. de kostprijs, die een gezond bedrijf moet kunnen halen, ontbreekt. In den gestelden minimumprijs zou deze toetssteen gegeven worden.

Kunt gij, zoo is ons gevraagd, ook nu niet, met leveranciers samenwerkend, dezen prijs daarvoor gebruiken?

Het antwoord daarop moet ontkennend luiden, omdat immers niemand onder de huidige omstandigheden kan zeggen of een bepaald bedrijf, dat weliswaar gezond, maar zonder liquide middelen is, niet in de nabije toekomst gedwongen zal zijn weer een periode van onder prijs verkoopen dóór te maken.

Ten vierde: doordat de drempelprijs lag op een peil, dat de gezonde bedrijven als verkoopsprijs konden aanhouden, zou in ieder geval een aantal bedrijven dezen prijs als verkoopsprijs nemen. De andere bedrijven (en dat zijn de meeste), stonden dan voor de keus om zoodanige maatregelen te treffen, dat ook zij tot dezen kostprijs zouden komen, of wel te verdwijnen. Het komen tot dezen kostprijs zou moeten geschieden door interne saneering en zou niet meer kunnen door het geforceerd (door tegen dumpingsprijzen te leveren) vergrooten van het debiet. Daarin lag een sterk saneerend element voor de bestaande bedrijven, een element, dat door het sperren van het bedrijf niet wordt geleverd.

Onze minimumprijsstelling moet dus beschouwd worden als een poging om de vrije concurrentie los te wikkelen uit de veel vertroebelende bij-invloeden, die zij heden ten dage in het bakkerij-bedrijf ondergaat, teneinde op die wijze te bereiken, dat inderdaad de beste ondernemingen dien strijd zouden overleven.

Beteekent een dergelijke minimumprijs een aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijven?

Hij, die dit zegt en volhoudt, kent de Bakkerij niet. Hij weet blijkbaar niet, dat het opzetten van een bakkerij-bedrijf niet mogelijk is, zonder een tijdlang tegen een lageren prijs dan den algemeengeldenden, in ons geval dus tegen lagere dan den kostprijs te verkoopen. Hij weet blijkbaar ook niet, dat een nieuw bedrijf, dat uit den aard der zaak op een zekeren omzet gebaseerd moet zijn, dien omzet gemeenlijk de eerste jaren niet haalt, en daardoor een kostprijs heeft, die stukken en stukken ligt boven den door ons gecalculerden.

Wij voegen hieraan toe, dat de oorspronkelijke ondernemersovereenkomst een aantal vestigingseischen heeft bevat, welke nog als extra rem tegen het onoordeelkundig openen van nieuwe bedrijven moest dienen. De Regeering heeft bij de voorbesprekingen als eisch gesteld, dat deze bepalingen uit de overeenkomst moesten verdwijnen, omdat immers de Vestigingswet-Kleinbedrijf in aantocht was. Later is ons verweten, dat deze vestigingseischen mankeerden, en heeft de Regeering, dezelfde Regeering, die in de Wet van de Vestigingseischen-Kleinbedrijf het behoefte-element verwerpt, bij wijze van conservatoire maatregel, op grond van de Landbouwcrisiswet zoodanigen stap genomen, dat daardoor het behoefte-element het doorslaggevende is. Met één pennestreek heeft immers de Regeering alle nieuwe vestigingen in de bakkerij voor Amsterdam en Rotterdam verboden.

Wij willen de juridische en de praktische bedenkingen, die men hiertegen mag hebben, terzijde laten en ons alleen een oogenblik afvragen of van dezen maatregel een saneerende en ordenende werking is te verwachten.

Onze verwachtingen zijn niet hoog gespannen. Voorop stellen wij, dat een dergelijk ingrijpen naar onze meening te grof is. Hier wordt geen onderscheid gemaakt tusschen goede en slechte bedrijven, alleen tusschen de bestaande en de komende. De indruk wordt gewekt, dat de bestaande bedrijven meer rechten van bestaan hebben dan de nieuw bij-komenden.

De concurrentiestrijd tusschen de bestaande bedrijven zal voortgaan en blijvend gestreden worden met de onfaire middelen, die wij boven aangaven. De dispariteit tusschen kostprijs en verkoopprijs zal dus ook in de toekomst blijven bestaan, met alle nadelen daaraan verbonden. Slechts is er nu een kans, dat op een gegeven moment de ondernemers gemakkelijker tot elkaar komen en een prijsafpraak sluiten, die door allen ondertekend wordt. Het valt echter te betwijfelen of in zoodanig geval, waarin waarschijnlijk het contact met de Nederlandsche Bakkerij Stichting en met de Regeering zal ontbreken, de verkoopprijs op een gezonde basis zal worden gebouwd.

Het groote bezwaar, dat wij tegen een regeling op deze wijze hebben, is echter, dat ieder in den werkelijken zin ordenend element er aan ontbreekt.

Ook in de toekomst zal die ondernemer, die alle wetten van bedrijfshuishoudkunde en van sociale rechtvaardigheid met voeten treedt, en daardoor een lagen kostprijs bereikt, in staat zijn, zijn bedrijfs-genooten een felle concurrentie aan te doen. Zij, die anderen, zullen door hem gedwongen worden om of de vlag te strijken, of evenals hij, doch dan contre coeur, die normen te overtreden. Dit laatste achten wij van zéér, zéér belangrijke beteekenis. Het bewijst, dat het principe van ordening, door de Regeering en Staten-Generaal uitgesproken, nog niet leeft, nog niet werken kan.

P. S. GERBRANDY.

DE „SANEERING” DER BAKSTEEN-INDUSTRIE.

Omdat er, in sommige kringen van het vak, om „saneering” met overheids-hulp geroepen werd, benoemde de toenmalige Minister van Economische Zaken, Mr. M. P. L. Steenberghe, in den zomer van 1934 een Contact-commissaris, nadat de heer C. J. P. Zaalberg, na kortstondige bemoeiing in een dergelijke functie, zich had teruggetrokken. Zich omtrent de toestanden in dezen bedrijfstak oriënteerend, vond de pas benoemde Mr. B. J. M. van Spaendonck een ernstige disproportie tusschen het productievermogen der industrie en de te dekken behoefte aan haar fabrikaat. In 1933 hadden de z.g. vlamovens slechts 43 pCt. van hun maximaal jaarlijksch vermogen aan straatklinkers voortgebracht. Aan harden metselsteen, een typisch ringovens-product, was 62 pCt. van het maximum geproduceerd. De kalkzandsteen-fabrieken maakten een goed figuur met 90 pCt., doch door elkaar had de geheele steenindustrie slechts op 70 pCt. van haar vermogen gewerkt en men hield zich overtuigd, dat de overige 30 pCt. *blijvend* over-compleet waren.¹⁾ Daarom liet Mr. Van Spaendonck dan ook in zijn oorspronkelijk advies van Augustus 1934, als bijlage afgedrukt in de brochure van de Vereeniging tot Behartiging van de Belangen der Baksteenindustrie van December jl., de opmerking volgen: „Het middel kan in dit geval niet zijn een

¹⁾ Wij gevoelen het als een niet genoeg te betreuren lacune, dat de officieele statistiek zoover achter is met haar opgaven aangaande onze industrie. De hier gegeven percentages zijn ontleend aan dezelfde bron als de aanhaling eenige regels lager. Op dit oogenblik zijn nog geen recenter officieele gegevens beschikbaar, dan de statistiek van 1934/35, welke met vermelde percentages wel ongeveer overeenstemt. Elke insider echter weet, dat de afzet-débaclé eerst daarna catastrophaal werd.

tijdelijke evenredige verdeling der productie over allen. Dit zou het teveel aan fabrieken in stand houden en de productie duur maken. Alleen een snelle uitschakeling en vernietiging der over-capaciteit, met behoud van een gerationaliseerd productie-apparaat, dat overeenstemt met de behoefte, kan tot een gezonden toestand leiden.”

Dit was scherp geformuleerd en juist gezien en hamerde op hetzelfde aambeeld, als later de schrijver van een tweetal goede artikelen, in de nummers 992 en 993 van deze periodiek, d.d. 2 en 9 Januari 1935, de heer A. H. Baron van Hardenbroek, wiens geschrift nog actueel is en tevens zijn waarde behoudt door den schat van statistische gegevens, erin verwerkt. Hij concludeert aldus: „Saneering daarentegen, omvat opheffing van het overtollige, minste, achterlijke, gepaard met behoud, versterking en rationalisatie van het beste en economisch meest juiste.”

Ons mogen thans twee vragen interesseeren: 1. Waar kwam de disproportie vandaan? 2. Waarom moest de heer Van Hardenbroek een half jaar later dan de heer Van Spaendonck, zakelijk hetzelfde als deze beweren, echter blijkens het gebruik van het woord „daarentegen”, polemiseerend; en wel polemiseerend tegen de gestie van den 17 October 1934, door de om „saneering” roepende steenfabrikanten opgerichten Nederlandschen Baksteenbond?

Ad 1. De geheele industrie heeft, vooral in de boom-jaren na den wereldoorlog, zich angstig uitgebreid. Tusschen 1913 en 1933 verdubbelde zich nagenoeg het totale productievermogen der baksteen-fabrieken; dat der kalkzandsteen-fabricage vervier-voudigde zich zelfs, niettegenstaande de concurrentie van opzettelijk overvloedig geproduceerden, goedkopen zachten baksteen, tengevolge van het befaamde Extra-Rood-Contract, waarmede de modernere fabrieken van destijds (ringovens), die veel hooger percentages harden baksteen opleveren dan de aartsvaderlijke veldovens, den prijs van dit, voor werk in het gezicht gebezigde product, trachtten op te houden. Men was bovendien in volle evolutie. Op de metselsteenmarkt overvleugelden de ringovens in stormachtig tempo de oude, duur stokende en veel meer inferieur goed opleverende veldovens, die niettemin bleven produceeren, omdat een ware bouwwoede, achterstand inhalend en gestimuleerd door alom heerschende schijn-welvaart en ruime overheids-credieten, alles, wat gemaakt kon worden, tegen goede prijzen absorbeerde. Voor den straatsteen, gevraagd in niet bij te houden quanta, dank zij den auto, die het verkeer naar den weg terugbracht, kwam een nieuw type oven, die met z.g. overslaande vlam, op. De capaciteit van deze branche groeide tusschen 1913 en 1933 van 0 tot 600 millioen 's jaars. De geheele baksteen-industrie kon in 1933 ruim 2 milliard steenen, in Waalformaat gerekend, jaarlijks ter markt brengen. Aan kalkzandsteen kwam daar nog 600 millioen stuks bovenop. Zoo stond men ervoor, toen de jaren na 1930, geleidelijk den grooten omslag brachten. Het land met woningen overbouwd, een zuinig geworden overheid, malaise in landbouw en industrie, dus ook daar geen bouwbehoeften, een stopwetje tegen scholen-stichting en weldra een ontwricht hypothecair crediet. Tot overmaat van ramp, drong van alle kanten goedkoope Ersatz in het afzetgebied: Asphalt en teer op de wegen, metalen vak-constructies, bekleed met velerlei soort platen of gedicht met dunne, niet dragende muurtjes in het bouwvak, en het hardnekkige beton letterlijk overal.

De geschetste situatie maakt het advies-Van Spaendonck alleszins begrijpelijk. Alleen bleek gaandeweg bij den baksteen, waartoe wij ons verder bepalen, het blijvend overcompleet, dat inmiddels grootendeels ook reeds *nominaal* capaciteit werd, die, als wonderen en schadelijk gedokter uitblijven, nooit weer aan den gang komt, zeker wel 50 pCt. van het totaal te bedragen. Willen wij eindelijk de voorraden

eens inloopen, in de dagen van prijsdaling gevormd, onder het devies: „grootte omzet, kleine winst” en vervolgens uitverkocht, maar o zoo traag, beneden kostprijs, dan is voorshands werken met 30 pCt. van het 2 milliard vermogen, reeds zeker genoeg.

Ad 2. Men mocht in Augustus 1934 overtuigd zijn van de noodzaak eener verstandige uitdunning onder de bedrijven, de in het najaar opgerichte Baksteenbond ondervond onmiddellijk, hoe moeilijk dit is. Een plan tot wegkopen en sloopen van verouderde fabrieken bleek niet te financieren en — aldus een der voormannen zelf — „men moet toch ook oppassen, geen geld te gaan geven voor iets, wat geen geld meer waard is!” Toen zette de Baksteenbond maar met volle zeilen koers in de richting van het eerst-*verworpen* pis-*aller*. Het recept is uitermate eenvoudig: Als er in Nederland slechts voor P miljoen steenen afzet is en er zouden er P + Q miljoen gemaakt kunnen worden, dan moet elke onderneming werken op $\frac{P}{P+Q} \times 100$ pCt. harer capaciteit (formule I). Dit percentage is „productierecht” gedoopt, hetgeen prettiger klinkt dan „restrictieplicht”, wat het toch is. Zooveel is zeker, dit is geen „saneeren” meer, doch „gelijkstrijken der misère”, waartegen Van Hardenbroek terecht opponeerde. Het is een door niets te rechtvaardigen bevoordeeling van elke fabriek, die aan zichzelf overgelaten, lager bezet zou zijn geraakt. Het is een stuitend kortwieken van elke andere, welke meer had kunnen maken.

Doch herinneren wij ons, dat Mr. Van Spaendonck voorspeld had a. het product zou te duur worden op deze manier, b. er zouden teveel fabrieken in stand blijven en dat moest juist niet.

Ad a. Duur wordt het product, doordat de z.g. vaste lasten, per te laag bezette fabriek, moeten worden omgeslagen over een te gering aantal eenheden product (bij ons duizendtallen steenen). Noemt men de breuk, welke het productie-percentage weergeeft, a (bij 50 pCt. prod. recht is a dus = $\frac{1}{2}$ bijv.), de vaste kosten (d.z. die, welke onveranderlijk doorloopen, of men werkt of niet) c, de variabele lasten (d.z. die, welke men automatisch ophoudt te betalen, zoodra de fabriek stil ligt) v, alles per 1000 steenen bij werken op volle productie, en voert men dan ook nog een factor p in voor winst (rente van eigen geld), terwijl men de te maken opbrengst met 0 aanduidt, dan komt men tot deze formule, waarmee de prijs — resp. de prijsopslag t.o.v. 100 pCt. bezetting — bij elk beperkingspercentage, in een oogenblik te berekenen is:

$$0 = \frac{p+c}{a} + v; \text{ (formule II).}$$

De lezer geve aan p de bescheiden waarde van f 1, stelle met den Baksteenbond, in een zijner officieele publicaties, c op f 3.50 en v op f 7.50, dan vindt hij voor 0, als a = $\frac{1}{2}$ zou zijn, f 16.50 en zouden wij moeten werken op circa $\frac{1}{3}$ onzer volle kracht, dan stijgt 0 tot f 21. En toen de Bond deze gegevens publiceerde, beklagde hij de producenten, omdat... zij middel-qualiteit metselsteenen moesten ruimen tegen ca. f 8 per 1000! Gesteld dit plannetje had kunnen slagen, wat zou dan het lot zijn geworden der consumenten? Dat der producenten valt licht te voorspellen. Er was al geen vraag bij f 8; wat moet dit na een prijsverhoging met 100 pCt. worden? En in v zitten heel wat overhead charges, die semi-vast zijn, m.a.w. eigenlijk ook door de breuk a gedeeld moeten worden; wat wil zeggen, dat de waarde van 0 nog te laag is!

Bovendien beseft elke fabrikant, dat men practisch op 50 pCt. vermogen of lager, niet draaien kan. De plannemakers vonden dan ook een middel, om wie wilde, geheel te doen stilliggen, waarbij begeerigen naar werk dit vacante productierecht zouden kunnen overnemen. Tegen betaling, natuurlijk. Deugde

deze remedie? Men oordeele. In publieke veiling zou er geld worden gevraagd voor X duizendtallen productierecht. Gegadigden konden „mijnen” en toewijzing zou plaats vinden, in rechte evenredigheid met elks capaciteit.

De aanbieder kan niet minder vragen dan $\frac{c+p}{a}$

Gulden pro mille, want dit *moet* hij hebben, om rendabel te gaan niets doen en dat is toch de bedoeling; hij moet „geholfen” worden! De werker in spe, die aan het koopen slaat, heeft echter geenerlei garantie, dat hij de volle bezetting haalt en daar moet het heen, of hij zal ervaren te duur te hebben gekocht. Wat echter nog veel erger is, hij heeft geenerlei waarborg, dat de consument hem straks in staat zal stellen, zijn verplichtingen tegenover de stilliggers na te komen. Want... de consequentie van het systeem is onvermijdelijk deze, dat de verkoopprijzen geen cent lager mogen worden dan het geval zou zijn als *alle* ondernemingen op het ruime lage percentage waren gaan produceeren! De Bond wilde den toekomstigen afzet ramen met behulp van het statistisch gebleken opnemingsvermogen der markt vóór de „saneering”. Is het dan geen illusie, te veronderstellen, dat P uit onze formule I onverkleind zou blijven, bij een verdubbeling of erger, van de 0 uit formule II?

Daarmee ligt theoretisch het gansche systeem geveld en wie onze theorie wantrouwt, heeft de ervaring der straatklinkersbranche te zijner beschikking, die dom genoeg was het met de practijk te wagen en een onmiskenbare désillusie rijker werd. Vele der „beste” fabrieken, die coûte que coûte hadden willen werken, lieten daarenboven heel wat veeën, want... de „slechten” waren, op hare kosten gesubsidieerd, in den metselsteen gegaan of rustten op de lauweren van het koopmanschap harer eigenaars. Moest men dan ook waarlijk de pudding willen proeven, voor men gelooven kon, dat het onmogelijk is, in deze verarmde wereld, een halve industrie stil te leggen en de werkende wederhelpt, winst en vaste lasten te laten verdienen voor het geheel?

Het zeer gebrekkig geredigeerd gebleven plan, niettegenstaande het ettelijke malen herschreven werd, had nog talrijke andere doodelijke gebreken. O.a. moest het hopeloos verkeerd zijn, aangezien wel de toestand overal slecht is, doch op verre na niet overal *even* slecht, een uniform restrictie-percentage te willen voor het geheele land. Het moest er toe leiden, dat het eene rayon nog betrekkelijk te ruim produceerde en een ander evenveel tekort zou komen, om zijn afzetgebied te bedienen. Er moest aldus „een groote volksverhuizing der baksteenen” op gaan treden en de klanten zouden onvermijdelijk in opstand komen, want het fabriekaat der diverse productiegebieden is zoo sterk heterogeen, dat het onderling volmaakt onvervangbaar is.

Ook mag zeker niet onvermeld blijven, dat dit plan is gemaakt door belanghebbenden bij de nog in seizoenbedrijf vormende ringovens aan de Groote Rivieren; groep, die het sterkst expandeerde en thans bezig is zeer snel te verouderen. Zij moet eenvoudig de concurrentie opgeven tegen eenige goed gedreven en beter geoutilleerde fabrieken van haar type, die òf wel het seizoen-bedrijf hebben weten te rationaliseeren, tot hun kostprijs met Guldens gedrukt was, òf over zijn gegaan tot vorming van den ongebakken steen het geheele jaar door, wat hun personeelen afhielp van den kanker der seizoen-werkloosheid, hun exploitanten van de nukken van ons klimaat, de noodzaak een uiterst teer, in millioenen blokjes geperst half-fabriekaat, eindeloos te manipuleeren en af en aan te sleepen over hectaren groote droogtereinen, terwijl de outillage berekend moet zijn op de voorziening der ovens voor 365 stookdagen, in weinig meer dan 100 zomersche werkdagen. En men bedient er thans zijn klanten à la carte; graag tegen denzelfden middelprijs, waarop de verouderden jam-

merlijk faillieeren. Roepen deze: „Koop ons weg, of wij gaan weer aan den gang, zoodra de markt wat opleeft!” dan is dit — dat blijkt nu toch hier — als argument, nul en van geener waarde. Het is de hoop van in oeconomicis statisch denkenden, die zelf tot geen dynamiek bekwaam, buiten staat zijn in anderer kracht tot evolueeren te gelooven. Doch intusschen ontzagen zich de plannenmakers niet te trachten een dure moderniseering van de fabrieken hunner groep te ontzeilen door het ontwerpen van bepalingen, die haar kras bevoordeeld zouden hebben en haar concurrenten, alsook de oude veldovens en de technisch in menig opzich superieure vlamovens, in gelijke mate benadeeld.

Z. E. de Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, met dit project geadiëerd, op grond der Wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten 1935, had redenen te over, om het, daarin gesterkt door de goedkeuring van het geheele Kabinet, van de hand te wijzen als „niet saneerend”. Wij hadden alleen zoo graag gezien, dat het mede ware geweigerd als onvoldoende gesteund. Eenige malen immers, kwam deze vleugellamme Phoenix aangevladderd ten Departemente, telkens door de gerechtigden tot een kleiner deel der totale capaciteit geschraagd. In België is de steun vereischt van 90 pCt. Het is een publiek geheim, dat ons Departement zich tot stelregel had gemaakt, de adhaesie van 85 pCt. te verlangen. De Voorzitter van den Baksteenbond begon al voor de versie van najaar 1935, slechts den bijval van 75 pCt. te vragen en... kreeg bij referendum 57 pCt. er op mee, waar tegenover 29 pCt. geharnaste tegenstanders. Al schipperend, haalde men in Januari 1936 de 60 pCt. en waagde den sprong, doch werd in Juli afgewezen. De laatste poging, van Januari 1937 — het „ne bis in idem”, kent de Wet van 1935 helaas niet! — werd gedragen door nog maar 56 pCt. en er waren geen onverschilligen meer: 42 pCt. was tegen. Is dat twijfelachtig cijferschrift?

Wij hadden graag gezien, dat ook ware uitgesproken: Dit ding voldoet in geen enkel opzicht aan de vereischten der Wet. Het heeft inderdaad „voor de economische verhoudingen in den betreffenden bedrijfstak overwegende beteekenis”, maar... wel verre van het vak gunstig te beïnvloeden, zou het ondermijnd hebben gewerkt. En „het algemeen belang”, in stede van „verbindend verklaring te vereischen”, zou er ten sterkste door zijn geschaad.

Eindelijk mag niet onvermeld blijven, dat een voorloopig accepteren dezer onvoldoende regeling, in afwachting van een inmiddels te ontwerpen „werkelijk saneerende overeenkomst” — die er geweest kon zijn; men studeert nu reeds twee jaren! — mede een dwaze figuur ware geweest, welke de Wet dan ook terecht niet kent. Ook moeten wij weerspreken, dat de Minister, deze werkelijk saneerende regeling verlangend, een onvervulbaren eisch stelt, zoolang niet zijnerzijds is gezorgd voor een vestigingsverbod. De voorstanders van het afgewezen plan erkenden zelf¹⁾, dat een „productierecht” berekend naar omzetgegevens uit de laatstverloopen 6 jaren, practisch elke uitgebreide of nieuw gebouwde fabriek, zou hebben belet van deze vergrooing der capaciteit te profiteren.

Hoeveel wij ook nog te zeggen hebben, wij overschreden reeds de ons toegezegde ruimte en moeten dus eindigen. Eindigen, met een woord van dank, juist hier iets te hebben mogen uitspreken, van wat wij op het hart hadden en met den wensch, dat deze zaak, welke ons onnoemelijk heeft benauwd en van wier bestaan, thans ruim twee jaren geleden, Van Hardenbroek te dezer plaatse den volke kond deed, er in dit pro en contra nu ook voorgoed moge zijn ditgeduid!

Ir. W. A. VAN BERNE.

¹⁾ Aldus Mr. Steenberghe in een rede, te Breda gehouden, den 4den November 1936.

DE INDIVIDUEELE RESTRICTIE VOOR DE BEVOLKINGSRUBBER.

Gelijk bekend, is per 1 Januari jl. door het afkondigen van een zevental verordeningen in de tweede helft van December de individueele restrictie in het geheele gebied der bevolkingsrubber in Nederlands-Indië ingevoerd en daarmee een einde gemaakt aan den eigenlijk ondragelijken toestand, welken het bijzonder uitvoerrecht had teweeggebracht. De bedoeeling van deze wijziging is een grooter — theoretisch het geheele haar toe te rekenen — aandeel van de waarde van het product direct aan de bevolking te brengen. Daartoe heeft men het basisquotum-1937 voor de bevolkingsrubber — 251.660.000 kg — na kleine wijzigingen in de percentages voor de gebieden, waar de individueele restrictie reeds vroeger bestond, als volgt over de verschillende gebieden verdeeld:

Atjeh en Onderhoorigheden	0.61 %
Cultuurgebied van Sumatra's Oostkust	5.94 „
Bengkalis	6.33 „
Bangka en Onderhoorigheden	1.46 „
Tapanoeli	3.92 „
Sumatra's Westkust	2.89 „
Tandjong Pinang	2.97 „
Indragiri	5.62 „
Djambi	15.59 „
Zuid-Sumatra (Palembang, Benkoelen, Lampongsche Districten)	14.19 „
Wester-afdeeling van Borneo	21.09 „
Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo en Menado	19.39 „
	100.— %

Teneinde nauwkeurige gegevens over de bevolkingsrubber te verzamelen, heeft het Gouvernement in den loop van het vorige jaar door meer dan 100 telbrigades tellingen doen verrichten om op de hoogte te komen over de aantallen „tapbare, getapte”, „tapbare, niet getapte” en „niet getapte” boomen. Men kan zich een goeden indruk van dit werk vormen door te bedenken, dat daaruit een kartotheek van bij de 800.000 kaarten is ontstaan, waarvan de totalen natuurlijk nog niet konden worden gepubliceerd.

Het aandeel van iederen tuinbezitter nu wordt gebaseerd op de grootte van zijn „tapbare aanplantingen”, d.z. de „tapbare, getapte” en de „tapbare, niet getapte” boomen. De laatste doen ook in de gewesten, waar de individueele restrictie zoo juist is ingevoerd, niet voor de volle 100 pCt. mede, doch slechts voor $\frac{1}{4}$, behalve in de Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo en Menado, waar zij slechts $\frac{1}{10}$ vertegenwoordigen. De boomen worden voorts voor hun „productwaarde” onderscheiden in verband met leeftijd, kwaliteit enz. en langs dezen weg komt men tot de fictie van den „basis-boom” of „eenheidsboom”. Is per gebiedsdeel het totale aantal dezer boomen bekend, dan wordt het dus een klein kunstje om voor iederen tuinbezitter zijn aandeel in de standaard-productie van dat gebiedsdeel uit te rekenen. En deze gegeven zijnde, wordt het nadat het restrictie-percentage bekend is, een eenvoudig rekensommetje te berekenen hoeveel product door dien tuinbezitter in de bepaalde periode mag worden uitgevoerd. Dit cijfer wordt dan ingevuld in de hem uitgereikte oogstvergunning, welke, tegen betaling eener retributie tot dekking van de kosten der regeling en het aandeel der bevolkingsrubber in de kosten der internationale propaganda, tegen een assignatie kan worden omgewisseld. Op grond van de assignaties worden uitvoerbons verstrekt, welke het product bij den uitvoer begeleiden en de mogelijkheid geven het certificaat van oorsprong te verkrijgen.¹⁾

De oogstvergunningen, assignaties en uitvoerbons zijn onbeperkt overdraagbaar; het transport van rubber binnen de gebiedsdeelen is niet aan beperkingen onderhevig. De oogstvergunningen, assignaties en

¹⁾ Voor een uitvoeriger uiteenzetting van de techniek dezer regeling vergelijke men de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 2 Februari 1937, Avondblad B, pag. 1.

uitvoerbons hebben voorts slechts een beperkten tijd van geldigheid.

Aan de hand van deze gegevens willen wij na-gaan, welke de economische gevolgen van deze wijziging in de techniek van de uitvoering der restrictie zijn; wij moeten dan allereerst refereeren aan hetgeen wij in dit weekblad¹⁾ indertijd reeds schreven: *dat ons de individueele restrictie in strijd voorkomt en met de basis der beperkingsregeling en met de structuur der voortbrenging.* In strijd met de basis der beperkingsregeling, omdat deze in dit geval niet zou moeten zijn gebaseerd op de technische, doch op de economische productiecapaciteit en hier bovendien dan nog is gebaseerd op een technische capaciteit, die andere verhoudingen tot grondslag had. Nu moge het waar zijn, dat de basisquota met de jaren een stijging vertoonen, zoodat er, oogenschijnlijk, wel rekening is gehouden met de ontwikkeling; het basisjaar 1929 was echter, met uitzondering ten deele van Djambi, een jaar, waarin in hoofdzaak getapt werd ter voorziening in het levensonderhoud en ter verkrijging van extra-benodigde contanten. Had in 1929 het middelbedrijf (winstbedrijf) nog mede een groote rol gespeeld, dan had de uitvoer er zeer vermoedelijk geheel anders uitgezien. Weliswaar vormen de tapbare, getapte boomen in het aandeel het hoofdcontingent, doch desalniettemin is hier sprake van het toekennen van een groot contingent aan bezitters van groote tuinen, zonder dat daarvoor uitgaande van 1929 een economisch gerechtvaardigd motief bestaat, temeer niet, omdat het zoo kennelijk in strijd is met de structuur van de voortbrenging; ten onrechte gaat men ervan uit, dat een ieder, die tapbare boomen bezit, de gelegenheid moet hebben om te produceeren. De werkelijkheid is echter, dat men alleen maar productie wenscht, indien dit de gemakkelijkste of eenige inkomensverwerving is, terwijl men bovendien het geheele technisch tapbare — dus recht op aandeel in den uitvoer gevende — areaal wegens gebrek aan tappers niet kan tappen. Dit komt dus practisch neer op een onttrekking van standaardproductie aan den kleinen man; indien men nu bedenkt, dat, gebaseerd op de cijfers 800.000 en 251.660.000 kg, de *gemiddelde* standaardproductie ongeveer 315 kg is, dan begrijpt men wat „kleine man” hier beteekent. Ziet men bij den tegenwoordigen prijs — en wij doen zulks — ook mogelijkheden voor de middel- of winstbedrijven, dan zou men het basisquotum moeten herzien, dan wel aannemelijk maken, dat het met het thans bestaande, de economische structuur in aanmerking genomen, overeenstemt en ook de verdeling ervan *economisch* juist is. Het principieele blijft o.i. vooralsnog, dat men van een bron tot inkomen voor klein- en keuterbedrijven een deel thans overhevelt naar de middelbedrijven.

Doch laat ons hier tevens dadelijk aan toevoegen, dat ons bij het tegenwoordige prijspeil geen ander stelsel van restrictie bekend is, dat beter zou voldoen — hetgeen overigens van dezen gezichtshoek uit een aanval op de geheele restrictie als zoodanig beteekent — want ook het door ons in het zoeven aangehaalde artikel van dit weekblad voorgestelde wordt bij de tegenwoordige prijzen technisch onuitvoerbaar.

Daarmede wordt de *beoordeeling* van dezen nieuwen vorm van restrictie dus automatisch teruggebracht tot de *vraag of zij tegenover het bijzondere uitvoerrecht een verbetering brengt*; een vraag, welke beantwoording alleen mogelijk is door *prijs* en *uitvoerpercentage* in aanmerking te nemen. Immers, de beantwoording hangt er geheel van af of de tuinbezitter — en vooral hij, wien de boomen het levensonderhoud moeten verschaffen — een betere behoeftebevrediging zal genieten. Vast staat, dat de baten, die vroeger via het uitvoerrecht, aan de verschillende

gemeenschappen kwamen, thans in de zakken van belanghebbenden vloeien. Deze belanghebbenden zijn niet alleen de tuinbezitters, doch ook de tappers, de handel (zoowel opkoope als exporteerende), de herbereiders, etc. Aan den tuinbezitter staan 3 wegen open om zich het inkomen uit zijn rubberboomen te verschaffen: 1o. hij kan de oogstvergunning etc. verkoopen, 2o. hij kan telkens de rubber tezamen met uitvoerbons verkoopen, 3o. hij kan rubber zonder uitvoerbon en daarnaast apart de oogstvergunning of assignatie verkoopen.

Voor de mentaliteit van den Inlander, met de overschatting van het tegenwoordige in verhouding tot de toekomst, moet de eerste weg wel groote aantrekkelijkheid hebben. Dit geeft echter een arbeidsloos inkomen, dat strijdig is met het karakter van inzamelingsproduct, dat de bevolkingsrubber nu eenmaal aankleeft. En één van de eerste gevolgen van de uitreiking der oogstvergunningen was dan ook een levendige handel in deze waardepapieren. De prijsvorming wordt hierbij in twee opzichten voor de bevolking ongunstig beïnvloed, nl. in de eerste plaats omdat het hier voor die bevolking om betrekkelijk groote bedragen gaat, zoodat zij, mede door de onderschatting van de toekomst, eerder tot concessies bij den prijs bereid zal zijn en in de tweede plaats, omdat de koopers in hoofdzaak — handel en remillers — nog daargelaten, dat zij een toekomstig prijsverloop van een stapelproduct moeten verdisconteerden, zullen trachten een zoo laag mogelijken prijs te betalen. Dit maakt dan ook het eerste marktverloop voor de oogstvergunningen in Palembang duidelijk; na een aanvankelijken prijs van f 47.50 per 100 kg rubber liep deze tot f 40 terug. Daarbij komt bovendien, dat de vraag naar oogstvergunningen gebonden is aan het bezit van geld, resp. mogelijkheid zich dit, via het bankrediet, te verschaffen, waardoor de kring der vragers beperkt wordt. Wij kunnen dan ook slechts voorloopig die mogelijkheid van onbeperkten overdracht niet dan met gemengde gevoelens beschouwen en meenen, dat hoe korter de periode, voor welke de oogstvergunningen worden uitgereikt, zal zijn, des te minder deze gevaren zich zullen verwezenlijken. Want niet alleen het gevaar van den te lagen prijs, ook dat van een ondoelmatige inkomensbesteding zien wij hieraan sterk verbonden. En de eerste berichten bevestigen dit; naast de eerste levensbehoeften — welke invoer de gebrektheid der vroegere regeling beter dan lange beschouwingen illustreert — worden thans weer allerlei weelde-artikelen aangevoerd, waardoor het gevaar ontstaat, dat het geld, dat moet dienen tot bevrediging van *economische* behoeften in de toekomst, in kleinere of grootere mate wordt besteed ter bevrediging van *sociale* behoeften in het heden. Bovendien dreigt door het vele ter beschikking van de bevolking komende geld een algemeene prijsstijging te ontstaan, die het leven in de toekomst, als het geld er niet meer is, onnoodig duurder, dus moeilijker maakt. Gevaren voortspruitend uit de mentaliteit dezer bevolking.

De tweede methode, verkoop van rubber met uitvoerbon, is zeker voor de bezitters van slechts kleine tuinen de meest gewenschte oplossing en geeft de meest gewenschte inkomensvorming. Een regelmatig vloeiende bron van inkomsten, grootendeels aan te passen aan de behoeften. Er mag dan ook gehoopt worden, dat deze oplossing door velen gevolgd zal worden en dat de aantrekkelijkheid van den verkoop der oogstvergunningen zal worden overwonnen; doch ook dan mag niet uit het oog worden verloren, dat het slechts om kleine hoeveelheden gaat, waarbij de vraag of deze in staat zullen zijn in het levensonderhoud te voorzien, nauw samenhangt met prijsverloop en restrictiepercentage.

Naast den te lagen prijs voor oogstvergunningen en assignaties ligt het groote gevaar van de mogelijkheid tot onbeperkten overdracht dezer stukken in

¹⁾ Zie E.-S.B. van 18 December 1935, pag. 1113.

het derde geval: den verkoop van rubber zonder uitvoerbon. Immers, na verkoop der oogstvergunningen etc. aan een betrekkelijk kleine groep, heeft deze de waardebevestiging van de rubber volkomen in de hand, omdat er tegenover een geconcentreerde vraag een veelheid van aanbieders van ongedekte rubber staat, hetgeen natuurlijk de prijsvorming voor deze laatste niet ten goede komt. En dan hangt het dus af van de mogelijkheid op andere wijze in de behoeften te voorzien hoever de prijs zal dalen. Zelfs kan het zijn, dat een prijsdruk tot grooter aanbod van rubber leidt. In ieder geval moet aangenomen worden, dat het prijspeil voor ongedekte bevolkingsrubber tot een zeer laag niveau gedrukt wordt.

Dit tezamen met onze conclusie met betrekking tot de prijsvorming voor oogstvergunningen wetligt dus de gevolgtrekking, dat een grooter deel van de waarde van het product in handen van den handel zal komen, een gevolg, dat, hoewel zeker niet bedoeld, het noodzakelijke nevenverschijnsel van deze regeling zal worden.

Vatten wij onze conclusies samen, dan meenen wij te mogen constateeren:

1o. dat bij den tegenwoordigen prijs en het huidige restrictiepercentage deze regeling in het algemeen de voorkeur verdient boven de regeling met behulp van het bijzondere uitvoerrecht;

2o. dat de onbepaalde overdracht van oogstvergunningen enz. zoowel de prijsvorming van de oogstvergunningen als die van ongedekte rubber voor de bevolking nadeelig zal beïnvloeden;

3o. dat het met het oog op inkomensverdeling over het jaar en inkomensbesteding gewenscht is de vergunningen telkens voor zoo kort mogelijke termijnen uit te reiken;

4o. dat ernstig gewaakt zal moeten worden tegen stijgende prijstendenzen voor levensbehoeften in de bevolkingsrubber-gebieden;

5o. dat het streven naar een zoo hoog mogelijke opbrengst bij verkoop van rubber tezamen met uitvoerbon ertoe zal leiden, dat naar een beter product zal worden gestreefd en dat de prijsvorming hiervan den prijs dicht bij den wereldprijs — rekening houdende met kosten en winst der tusschenschakels — zal brengen.

J. F. HACCOR.

HET BEVOLKINGSVRAAGSTUK IN NEDERLAND.

Voor eenigen tijd heeft men in de dagbladen kunnen lezen, dat voor de a.s. vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek het vraagstuk der blijvende werkloosheid aan de orde gesteld zal worden, en dat daarbij o.m. speciale aandacht geschonken zal worden aan de demografische zijde van dit vraagstuk. Het zal dan juist 15 jaar geleden zijn, dat het bevolkingsvraagstuk, hoewel in meer algemeen vorm, eveneens een onderwerp van discussie op de vergadering van genoemde vereeniging uitmaakte. Van een tweetal kanten zijn toen enkele opmerkingen gemaakt, welke hier nog even mogen worden gereleveerd. Dr. Van Zanten wees er op, dat men niet bij het simpele feit der geboortedaling mag blijven staan, doch dat het noodzakelijk was „het geheele verschijnsel aan een nauwkeuriger onderzoek te onderwerpen dan tot dusverre heeft plaats gehad”, waarom hij dan ook op cijfers aandrong om de algemeene redeneeringen, waartoe men telkens weer kwam, aan de feiten te kunnen toetsen. Prof. Holwerda meende, dat op dat oogenblik slechts één conclusie mogelijk was: wij weten het niet, wij gissen en tasten, wij gaan uit van subjectieve vooropstellingen. Hij pleitte krachtig voor een objectieve bestudeering van het bevolkingsprobleem, welke nu met „een tekort aan statistische voorlichting moet geschieden”.

Thans leven wij 15 jaar later. Opnieuw bestaat voor het bevolkingsvraagstuk meer dan gewone belangstelling en nog steeds staan de meeningen lijn-

recht tegenover elkander. Van verschillende kanten zijn intusschen pogingen gedaan om het inzicht in het bevolkingsvraagstuk te verhelderen en ook de statistische kant vollediger te belichten. Van overheidswege bleef men echter achter¹⁾. De bezuinigingswoede, welke voor 15 jaar uitbreiding der bevolkingsstatistiek verhinderde, duurde onverminderd voort tot een nieuwe crisis haar intrede had gedaan, welke opnieuw verlamdend werkte. Wel kwamen na de Volkstelling van 1930 enkele gegevens beschikbaar en mag men ook aan de resultaten van het onderzoek naar de nataliteit in ons land van Prof. Methorst voor het Ned. Comité der Int. Ver. tot bestudeering van het Bevolkingsvraagstuk tot op zekere hoogte een officieel karakter toekennen, doch de uitbreiding van de *periodieke* bevolkingsstatistiek, welke naast de genoemde onderzoeken onmisbaar blijven, mede om de ontwikkeling zooveel mogelijk op den voet te kunnen volgen, bleef achterwege... tot in de eerste weken van het pas ingetreden jaar een nieuw geluid werd vernomen.

Als Mededeeling van de afd. Bevolkingsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek verscheen nl. het resultaat van een onderzoek naar *De vruchtbaarheid van het Nederlandsche volk*. Het C.B.S. heeft van de in 1935 levendgeboren meisjes de leeftijd der moeders nagegaan. Deze bewerking, in verband gebracht met de sterftetekansen volgens de sterftetafel 1921/30 en de leeftijdsverhoudingen onder de vrouwelijke bevolking bij de Volkstelling van 1930 heeft het mogelijk gemaakt om thans ook voor Nederland de z.g. „Net reproduction rate” vast te stellen, een cijfer, dat in de recente litteratuur over het bevolkingsvraagstuk steeds meer toepassing vindt en een inzicht geeft in de reproductieve kracht van een volk.

Het C.B.S. komt voor 1935 op een net reproduction rate van 1.10, hetgeen wil zeggen, dat bij de huidige in ons land bestaande vruchtbaarheid en sterftetekansen 1000 levendgeboren meisjes in haar verdere leven 1100 meisjes ter wereld zullen brengen, en dat, *indien deze verhoudingen blijven voortduren*, de jaarlijksche natuurlijke bevolkingsaanwas langzamerhand ongeveer 0.3 pCt. zal worden.

Zooals uit onderstaand, uit de Mededeeling overgenomen, staatje blijkt, neemt ons land in dit opzicht een zeer bijzondere plaats in.

	Jaar	Net reprod. rate
Saksen	1933	0.50
Oostenrijk	1933	0.67
Duitschland	1933	0.70
Esthonië	1933	0.70
Engeland en Wales ...	1933	0.73
Zweden	1933	0.73
Frankrijk	1933	0.82
Finland	1933	0.90
Schotland	1934	0.91
Denemarken	1933	0.91
Hongarije	1933	0.91
Australië	1932/33	0.98
Nieuw-Zeeland	1933	0.98
Nederland	1935	1.10
Italië	1933	1.18
Portugal	1933	1.29
Bulgarije	1933	1.30
Ukraine	1929	1.39
Europ. Rusland	1927	1.70

In elk der hier genoemde ons omringende en ook in verschillende in Centraal- en Oost-Europa liggende landen blijft de vruchtbaarheid achter bij die in ons land en zijn de verhoudingen reeds zoo, dat, indien geen andere factoren optreden, een vermindering der bevolking zal intreden. Dit geldt zonder twijfel ook voor het niet genoemde België, voor welk land de net reproduction rate niet is te berekenen, doch waar geboorte en sterfte in 1934 resp. 16.0 en 12.2 pro

¹⁾ De activiteit van een aantal gemeentebesturen hier buiten beschouwing gelaten.

mille bedroegen tegen resp. 20.7 en 8.4 pro mille in ons land.

Wat de net reproduction rate in vroegere jaren betreft, vermeldt de Mededeeling alleen, dat alsnog voor 1930 en 1931, de jaren rond de Volkstelling van 31 Dec. 1930, de leeftijd van de moeders der geboren en bewerkt zal worden, zoodat ook voor dat tijdstip de index zal kunnen worden berekend.

Toch is het mogelijk verder terug te gaan. Prof. Methorst publiceerde in „De Economist” van 1923 de resultaten van een onderzoek naar het jongensoverschot onder de geboren, waarvoor een splitsing naar den leeftijd der ouders werd gemaakt van de in de periode 1906/13 in ons land wettig levendgeboren jongens en meisjes. Op grond van de cijfers voor de meisjes, de leeftijdsopbouw der vrouwen bij de volkstelling van 1909 in het midden dezer periode en de sterftetekansen volgens de sterftetafel 1900/09 is immers eveneens een net reproduction rate te berekenen¹⁾.

Men komt dan tot een index van 1.48 en in vergelijking met het thans door het C.B.S. berekende cijfer voor 1935 beteekent dit een daling van 26 pCt. in de tusschenliggende periode. De „gross reproduction rate”, waarin alleen met de vruchtbaarheid rekening is gehouden, liep in dit tijdvak terug van 1.98 tot 1.26, dus met 36 pCt. Hieruit blijkt, dat de gunstiger geworden sterftetekansen, in dit verband die van vrouwen en meisjes beneden 50 jaar, een niet onbelangrijken invloed hebben gehad. Zonder deze verbetering zou ook de net reproduction rate met 36, in plaats van met 26 pCt. zijn gedaald.

In bovenstaande tabel ziet men voor Duitschland een net reproduction rate van 0.70, terwijl deze voor het industriegebied Saksen nog slechts 0.50 bedraagt. Dit verschil wijst erop, dat men ook voor ons land niet met de thans berekende gegevens mag volstaan, want ook hier bestaan op demografisch gebied belangrijke verschillen. Wat de groote-stadsbevolking betreft, zij nl. gewezen op de net reproduction rate voor Amsterdam, welke voor eenigen tijd door het Bureau van Statistiek dezer gemeente werd berekend²⁾ en voor 1930/31 0.82 bedroeg. Sindsdien is een verdere daling ingetreden.

Voor 1935 komt men op 0.73, welk cijfer in werkelijkheid eenigszins hooger zal zijn, daar nog gebruik is gemaakt van de Amsterdamsche sterftetafel 1921/30. Voor de periode 1908/11 bedroeg de net reproduction rate 1.08 en deze was toen dus ongeveer gelijk aan die, welke thans voor Nederland als geheel geldt. Hoewel het Amsterdamsche cijfer van voor den oorlog reeds veel lager was dan voor het Rijk, is de teruggang tot 1935 (32 pCt.) nog belangrijk groter geweest dan voor het Rijk (26 pCt.).

De gross reproduction rate, waarin zooals gezegd alleen met de vruchtbaarheid en niet met de sterftetekansen is rekening gehouden, daalde in deze periode in Amsterdam van 1.43 tot 0.81, dus met 43 pCt. (het Rijk 36 pCt.).

De thans beschikbaar gekomen cijfers over den leeftijd van de moeders der geboren, bieden tevens een toepassingsmogelijkheid in andere richting. In ons land, waar het percentage buitenechtelijk geboren betrekkelijk gering is, wordt de totale vruchtbaarheid beheerscht door de huwelijksvruchtbaarheid. Tot dusverre was deze alleen vast te stellen voor alle gehuwde vrouwen van 15—49 jaar tezamen. Thans is zij ook te bepalen voor gehuwde vrouwen van verschillende leeftijden.

¹⁾ Met een correctie voor de in de beschikbare cijfers 1906/13 niet inbegrepen onwettig geboren meisjes. Indien de cijfers verder evenals in 1935 betrekking hadden gehad op de levend geborenen in plaats van op de levend aangegevenen zou de n.r.r. voor 1906/13 een weinig hooger zijn geweest.

²⁾ In Statistische Mededeeling No. 103, De Bevolking van Amsterdam, deel IV.

De voor 1935 berekende cijfers zijn hieronder gesteld naast die, berekend uit het reeds genoemde materiaal voor de periode 1906/13. Zij hebben alleen betrekking op de geboren meisjes, doch gezien de vrij constante geslachtsverhouding onder de geboren, mag men hen representatief achten voor de verhouding der huwelijksvruchtbaarheid in de verschillende leeftijdsgroepen en ook voor de daling, welke in dit tijdvak plaats vond¹⁾.

Wettig levend geboren meisjes per 1000 gehuwde vrouwen in elke leeftijdsgroep.

Leeftijd	Nederland			Dalingsperct. v. A'dam in deze periode
	gem. p.j. 1906/13	1935	Dalingsperct.	
15—19 jaar	365	265	27 0/0	35 0/0
20—24 „	232	150	35 „	43 „
25—29 „	181	116	36 „	43 „
30—34 „	140	89	36 „	50 „
35—39 „	108	61	44 „	57 „
40—44 „	52	27	48 „	67 „
45—49 „	6	3	50 „	75 „

Men ziet voor alle leeftijdsgroepen een belangrijke vermindering der vruchtbaarheid. De teruggang is groter naarmate de leeftijd toeneemt. Voor gehuwde vrouwen van 40—49 jaar is de vruchtbaarheid nog slechts half zoo groot als 25 jaar geleden. Ter vergelijking zijn ook hier enkele cijfers bijgevoegd voor Amsterdam, waar de daling nog sterker afmetingen aannam en inzonderheid in de hogere leeftijdsgroepen veel groter is geweest dan voor ons land als geheel.

Het spreekt vanzelf, dat het bestek van dit artikel niet toelaat uitvoeriger op de beteekenis van deze cijfers in te gaan. Het was alleen de bedoeling om naast het door het C.B.S. gepubliceerde gegeven over den huidige stand van de vruchtbaarheid onzer bevolking een ander voor een vroeger tijdstip toe te voegen, terwijl de loop van het Amsterdamsche cijfer laat zien, dat in de toekomst ongetwijfeld een verdere daling van de net reproduction rate in ons land zal plaats vinden, ook al beteekent zulks voorloopig nog geenszins een teruggang van ons totale bevolkingscijfer. Daarnaast bleek de waarde van het nieuwe grondmateriaal voor een vollediger inzicht in de huwelijksvruchtbaarheid. De verschillen, welke telkens bij vergelijking met de overeenkomstige cijfers voor Amsterdam, d.w.z. een groep van bijna 10 pCt. der totale bevolking, naar voren kwamen, doen tenslotte den wensch uitspreken, dat de thans verschenen Mededeeling spoedig door andere moge worden gevolgd, waarin naast nieuwe gegevens tevens een differentiatie naar afzonderlijke bevolkingsgroepen wordt gegeven, zoowel in geografisch opzicht als van uit andere gezichtspunten.

Het bevolkingsvraagstuk heeft immers niet alleen een kwantitatieve doch ook een kwalitatieve zijde, welke van niet minder belang is.

T. VAN DEN BRINK.

¹⁾ Men mag aannemen, dat de correctie voor de in de cijfers van 1935 inbegrepen onwettig geboren meisjes, de toepassing van de leeftijdsverhouding der gehuwde vrouwen in 1930 en het verschil tusschen levend aangegevenen en levend geboren op deze tot op eenheden afgeronde verhoudingscijfers geen noemenswaardigen invloed heeft.

DE KOLENPOSITIE IN 1936.

(I.)

Onze vaste medewerker schrijft ons:

Het afgelopen jaar zal in de annalen van de *Engelsche Kolenindustrie* als een mijlpaal aangeduid staan. Vorige mijlpalen waren 1921 en 1926 met hun groote stakingen en haar bijna onoverkomelijke consequenties, en 1930, het jaar van den Coal Mines Act, die de productie regelde en daardoor een beteren toestand trachtte te scheppen. De Act werd eenige malen herzien, doch werkt nog steeds regeland op de

productie en zorgt voor de handhaving van de vastgestelde minimumprijzen. In 1936 zijn er dan de „Central Selling Schemes” bijgekomen. Eind 1935 begonnen de Engelsche mijnwerkers weer om loonsverhooging te vechten en zelfs te staken, met als resultaat, dat de loonen inderdaad verbeterd werden, terwijl tevens vastgesteld werd, dat de gecentraliseerde verkoop per 1 Juli over het geheele land doorgevoerd moest zijn, om daarmee de middelen te vinden de loonsverhooging en de verdere geëischte verhoogingen te dekken. De kolonprijzen moesten verhoogd worden, daar de voordeelen, die verwacht werden van de „Schemes”, niet onmiddellijk voldoende groot zouden zijn. Eerst met 1 Augustus traden de „Central Selling Schemes” in werking. Er is eenig verschil in de juiste werking van de Schemes; de districten Lancashire, Cheshire, Shropshire, South Staffordshire en Forest of Dean hebben inderdaad een volledige, centrale verkoopsorganisatie, die tot taak heeft de geheele productie op de markt te brengen en direct aan de afnemers te verkoopen. Hier hebben de mijnen dus alle contact met de verbruikers verloren en wordt gewerkt zooals in Westfalen. De andere districten, het Midland Amalgamated district uitgezonderd, die dus de voornaamste exportgebieden omvatten, hebben de methode van centrale controle op den verkoop toegepast. De mijnen behouden hun contact met de afnemers, doch elke door een mijn afgegeven offerte moet eerst de goedkeuring van den controleur hebben alvorens er zaken tot stand kunnen komen. De controle is in theorie wel heel mooi, maar in de praktijk komt het voor, dat er dagen op de goedkeuring van den controleur gewacht moet worden, welk tijdverlies in menig geval het verlies van een zaak kan beteekenen. De taak van den controleur is tevens ook er op te letten, dat voor bepaalde zaken, die steeds door bepaalde exporteurs gedaan werden, de onderlinge concurrentie zooveel mogelijk wordt beperkt, terwijl er voor die bepaalde zaken geen nieuwe exporteurs toegelaten worden.

Een van de taken van de C.S.S. is het tegengaan van interdistrict-concurrentie. Kon vroeger de Central Council pas maatregelen treffen, nadat een klacht van een district ontvangen was, nu moet hij op eigen initiatief werken en algemeene richtlijnen vaststellen betreffende de verkoopcondities. Werden vroeger aan de districten quota gebaseerd op schattingen verstrekt, welke quota voor vergrooting vatbaar waren, nu krijgt elk district zijn deel van het totaal en het heeft geen zin meer de verkoopen te stimuleeren door een funeste prijspolitiek. Wordt er te veel geproduceerd dan worden boeten betaald in een pool, waaruit diegenen, die beneden hun toegewezen quotum bleven, gecompenseerd worden.

De positie van den verbruiker is, ondanks deze regelingen, ordinatie en co-ordinatie, toch nog veilig voor eventuele monopolistische neigingen van de producenten, want er blijven toch altijd nog voldoende concurrentie-mogelijkheden. Aan den anderen kant echter dient ook de consument er rekening mede te houden, dat de smijtprijzen, waartegen hij jarenlang heeft kunnen koopen, economisch niet verantwoord zijn en ook hij is er tenslotte bij gebaat, dat de producent een prijs maakt, waartegen hij redelijkerwijs leveren kan. De „Committees of Investigation”, ingesteld onder de Act van 1930, vrijwaren beide partijen voor excessen en het is gebleken, dat deze lichamen goed functioneeren.

Van een nog dieper ingrijpen in de bestaande particuliere belangen door de Regeering zijn zowel mijnneigenaren, verbruikers als mijnwerkers niet gediend.

De productie van kolen over het geheele land was in 1936 228.523.700 tegenover 222.940.300 ton in 1935. Wales, dat met zijn productie meer op het bedienen van buitenlandsche dan van binnenlandsche markten aangewezen is, kon echter, tengevolge van

den verminderden export, zijn productie niet handhaven en zakte van 35.025.110 in 1935 tot 33.947.200 in 1936 terug. De districten Midlands, Yorkshire en Durham, die de groote ijzer- en staalindustrieën hebben, geven allen veel betere cijfers te zien. De industriele opleving is dan ook, indien men aanneemt, dat de voorraden dezelfde gebleven zijn (en dit is heel veilig, want die zijn ongetwijfeld door de heerschende schaarschte aanmerkelijk verminderd), bij een productie-toeneming van ruim 5½ miljoen ton, een uitvoervermindering van 4.2 m. ton en een terugloopen van 0.6 miljoen ton in de geleverde bunkercolen, oorzaak van een oploopen van het binnenlandsche verbruik van ruim 10 miljoen ton. De ontwikkeling in de ijzer- en staalindustrie, groote cokesverbruiksters, nam een zoo groote vlucht, dat, wilden de cokesproducenten hun met veel moeite verworven en met nog meer moeite vastgehouden buitenlandschen afzet niet geheel verliezen, zij de voorziening van de eigen industrie gedeeltelijk aan buitenlanders moesten overlaten. Wij zien dan ook geregelde cokesverschepingen van het Continent naar Engeland, en wel van Duitse, Hollandsche en Belgische cokes. Voerde Engeland vroeger vrijwel geen cokes in, over de jaren '30 en '31 nauwelijks 1000 tons, zoo liep dit de laatste jaren wel wat op, maar het afgelopen jaar en dan vooral de laatste maanden spannen de kroon, wat blijkt uit de volgende cijfers:

	1936	1935	1934
cokesimport	101.538	33.064	26.590

Men is hard bezig nieuwe cokesovens te bouwen, en deze vermeerderde invoer wordt dan ook maar als iets van tijdelijken aard beschouwd. Dit is ook de reden, dat men den export niet heeft willen prijsgeven.

In Engeland heeft men feitelijk het geheele jaar door met kleine stakingen te kampen gehad, die soms wel eens het aanzien kregen van dreigende groote geschillen. Het eigenaardige is echter, dat heel dikwijls geen loonkwesties de oorzaak waren, doch kwesties van rivaliteit tusschen verschillende mijnwerkersbonden, en wel tusschen de Mineworkers Federation, de oude machtige, en de veel kleinere en jongere Industrial Union. De Federation is in Wales als overwinnares uit den strijd getreden, nadat het op een moment zeer gespannen had en er werkelijk een algemeene staking dreigde. Na de overwinning in Wales gaat de Federation de Union in haar bolwerk Nottinghamshire aantasten en dat het hard tegen hard zal gaan blijkt daaruit, dat de Federatie een stemming onder haar leden gaat houden om vast te stellen, of de mijnwerkers over het heele land in staking zullen gaan om organisatievrijheid te verwerven.

De kolonexport, zooals wij al hebben kunnen aanstippen, heeft een gevoeligen klap gekregen in het afgelopen jaar en liep terug van 38.714.134 ton in 1935 tot ca. 34.532.777 ton in 1936; slechts de twee laatste maanden toonen een weinig betere cijfers dan die van het voorgaande jaar, hoofdzakelijk dank zij Frankrijk, dat den invoer van kolen aanmerkelijk heeft moeten verhoogen. De uitvoer naar Italië, waar voor het eerst sedert maanden in December weer een lading kolen heen ging, liep terug van ruim 3 miljoen ton in 1935 tot slechts 60.000 ton in 1936. Met Ierland bestaat, sinds het einde van den economischen oorlog in Februari 1934, het Coal Cattle Agreement, dat jaarlijks verlengd wordt en Engeland den alleeninvoer geeft. Met de Scandinavische en Oostzeelanden heeft Engeland gunstige handelsverdragen loopen, waarbij dit land een zeer groot gedeelte van de koloninvoeren gegund werd. Voor Duitschland geldt de regeling, dat de invoer uit Engeland in rechte verhouding staat tot den Duitschen uitvoer, en daar deze aanmerkelijk toegenomen is nam de invoer uit Engeland ook toe.

Ook de levering van bunkercolen kon zich niet op

hetzelfde peil handhaven en liep terug van 12½ miljoen ton in 1935 tot 11.9 miljoen ton in 1936.

Zooals reeds opgemerkt, had Italië in maanden geen Engelsche kolen afgenomen. Pas in November 1936 werd een nieuw handelsverdrag met Italië gesloten, waarbij een kwartaalquotum van 43.5 miljoen Lire voor Engelsche kolen werd vastgesteld, wat overeenkomt met ca. 450.000 à 500.000 ton kolen. Dit is wel aanmerkelijk minder dan wat Italië tot zoo ongeveer September 1935 van Engeland betrok, toen de kentering intrad. Intusschen werden al groote contracten afgesloten in Wales, de Tyne en Schotland, maar de regelmatige verscheping zal pas in 1937 beginnen.

De Engelsch-Poolsche kolenovereenkomst, die van December 1934 dateert en de kolenuitvoer en exportprijzen beoogt te regelen, is in haar huidige vorm niet meer in overeenstemming met de belangen van beide landen. Onderhandelingen over een eventuele verlenging werden tegen het eind van het jaar geopend en men is aan beide kanten nogal sceptisch gestemd. Toch, al heeft de overeenkomst niet die bevrediging gebracht, die er van verwacht werd, moet niet uit het oog verloren worden, dat zij ten minste als een eerste schrede op den weg naar een algemeene Internationale Kolenconventie beschouwd kan worden.

Daarom zal er, vooral van Engelsche zijde, wel op gewerkt worden, om, én voor de Scandinavische markten quota vast te stellen, die de huidige machtspositie van de Engelsche kolen op die markten handhaven, én de overeenkomst met Polen te vernieuwen. De onderhandelingen hierover vallen samen met die voor de voorbereiding van een nieuw algemeen handelsverdrag.

In verband met den sterk teruggelopen export, die dan vooral het kolengebied van Zuid-Wales treft, heeft men in Engeland een open oog gekregen voor den verschrikkelijken toestand met name in dit district, waar de werkloosheid geweldig groot is. Lagerhuis en Hoogerhuis houden er zich mee bezig, een speciale Commissie ter bestudeering van den kolenexport is in het leven geroepen en met vereende krachten tracht men een weg uit de moeilijkheden te vinden. Andere landen hebben wel hun kolenexport kunnen stimuleren en ofschoon tegenwoordig de prijs niet meer overal de belangrijkste factor is, zijn er, ondanks invoerbelemmeringen, quota, handelsverdragen, enz. toch nog wel landen, waarheen vrij geëxporteerd kan worden en waar alles van den prijs afhangt. Onder bepaalde omstandigheden mag het te rechtvaardigen zijn producten in het buitenland goedkoop af te geven dan in het binnenland. Gaat het echter om brandstoffen of andere grondstoffen voor concurrerende buitenlandsche industrieën, dan rijst er een zeker bedenken, en terecht. Met dit voor oogen komt men al dadelijk op de gedachte van de Internationale Kolenconventie als redmiddel uit de impasse. De idee van een Internationale Kolenconventie zweeft al jaren, doch de hindernissen, die aan de verwezelijking van deze gedachte in den weg staan zijn vele en moeilijke, waarvan de terzijde schuiving nog jaren kan duren. De Internationale Cokesconventie, die zoo oneindig veel kleinere belangen heeft, is nog steeds niet definitief, niettegenstaande de leden de bepalingen al wel nakomen. Maanden en maanden is er onderhandeld en dit is het duidelijkste bewijs hoe moeilijk het is al die soms zoo sterk uiteenlopende belangen te consolideeren.

In den Engelschen mijnbouw versterkt zich dan ook meer en meer het gevoel, dat men niet langer de ontwikkeling van den export aan haar lot mag overlaten in afwachting van een internationale conventie. Ingrijpen wordt noodzakelijk geacht en wel in den vorm van uitvoersubsidies, waarvan de idee echter niet zeer populair is, daar de practijk bewezen heeft, dat zij op den duur niet bevredigend werken. Maar, aan den anderen kant zijn andere takken van industrie onder den druk der omstandigheden dien

weg ingeslagen en daarbij welgevaren, zoodat het best mogelijk is, dat ook de kolenindustrie er nu baat bij zou vinden. Gelukkig echter is de toestand op de exportmarkten tegen het eind van het jaar aanmerkelijk verbeterd en ziet men de toekomst weer wat rooskleuriger tegemoet. Frankrijk heeft zijn invoer uit Engeland sterk opgevoerd, Italië heeft weer flinke contracten afgesloten en bij de onderhandelingen met andere landen, zooals bijv. Argentinië, heeft men voor de Engelsche kolen gunstiger voorwaarden kunnen bedingen. Een feit is, dat schepen weer overal op hun beurt moeten wachten en alle laadplaatsen geregeld bezet zijn. Kolen zijn overal schaarsch en de prijzen met 4 à 5 shillingen per ton opgelopen. Blijft zich deze geweldige opleving handhaven, dan behoeft er voorloopig nog geen sprake te zijn van uitvoersubsidies.

De kolenhydreering, die in Engeland serieus ter hand genomen is, blijkt aan de verwachtingen te voldoen. De fabriek in Billingham-on-Tees verbruikte voor de directe hydreering in het afgelopen jaar ca. 100.000 ton kolen en had voor eigen verbruik, stoomketels, enz. ca. 325.000 ton kolen nodig. Dus behalve zelf producente van vloeibare brandstof is deze industrie een groote werkgeefster en consumente van kolen. De andere fabrieken, o.a. te Cardiff en Seaham Harbour zijn nog in aanbouw en zullen ongetwijfeld eveneens aan de gestelde verwachtingen beantwoorden.

(Wordt vervolgd.)

AANTEKENINGEN.

Uitvoer van klapperproducten uit Nederlandsch-Indië.

Aan het verslag over 1935 betreffende de Landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië, samengesteld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek, ontleenen wij het volgende:

De door de voornaamste exportlanden uitgevoerde hoeveelheden klapperproducten (copra, olie, klappers en geraspte klappers) zijn in onderstaande tabel omgerekend tot hun copra-aequivalent. Hieruit blijkt de zeer belangrijke plaats, welke Nederlandsch-Indië inneemt in den werelduitvoer. In 1932 was Nederlandsch-Indië zelfs de grootste leverancier, doch na 1932 werd het aandeel kleiner.

De voornaamste exporteerende landen volgen hieronder:

Copra-aequivalent van den uitvoer van klapperproducten in duizenden tonnen.

	1925	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Ned.-Indië	366	509	400	368	508	504	422	500
Philippijnen ..	341	527	452	477	355	605	623	583 ¹⁾
Ceylon	239	238	220	237	188	184	286	204
Malakka	102	130	121	120	120	144	143	177
Oceanië	158	205	200	186	179	181	176	180 ²⁾
Andere landen.	95	133	116	111	109	155	118	120 ²⁾
Tot. wereldexp.	1.301	1.742	1.509	1.499	1.459	1.733	1.768	1.768
% Ned.-Indië..	28	29	27	25	35	29	24	24

De wereldexport bleef op het hooge niveau van 1929.

De voorgaande cijfers hadden betrekking op de copra-aequivalenten der uitvoeren van klapperproducten. Aangezien de uitvoer van klapperolie uit Nederlandsch-Indië o.a. door de groote en wisselende binnenlandsche consumptie van dit product sterk varieert, is het aandeel van Nederlandsch-Indië in den werelduitvoer ook schommelend, nl. van 1.2 pCt. —14.6 pCt. Dit blijkt uit de navolgende cijfers betreffende den uitvoer van klapperolie.

De Philippijnen zijn de grootste producenten van klapperolie, welke voor het overgrote deel wordt geëxporteerd, terwijl in de laatste jaren van de op

¹⁾ Uitvoer klappers geschat op 400.000 stuks, omgerekend tot copra = 93 ton.

²⁾ Geschat.

Uitvoeren van klapperolie uit de copra produceerende landen in duizenden tonnen.

	1925	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Ned.-Indië	9	30	14	4	117	9	3	8
Philippijnen ..	104	191	147	165	115	160	145	164
Malakka	8	9	10	10	12	18	26	36
Oceanië	31	44	39	49	52	54	71	56
Overige landen	2	2	1	1	1	2	1	1 ⁴⁾
Wereldexport	154	276	211	229	197	243	246	265
% Ned.-Indië..	5,8	10,9	6,6	1,8	8,2	3,7	1,2	3,0

Java geproduceerde fabrieksolie een groot deel in Nederlandsch-Indië wordt geconsumeerd zoals blijkt uit onderstaande cijfers:

Productieramingen en consumptie van fabrieksolie ¹⁾ in duizenden tonnen.

	1925	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Java-productie geschat	71	124	105	96	105	115	124	111
Percentage op Java geconsumeerd ²⁾ ..	83	70	81	93	82	90	95	91
Philippijnen prod. geschat	118	211	160	183	141	186	185	189
Percent. plaatselijk geconsumeerd ²⁾ ..	12	9	8	10	18	14	22	25

Neemt men uitsluitend het product copra in beschouwing, dan blijkt hiervoor Nederlandsch-Indië nog steeds de eerste plaats in te nemen, doch ook hier gaan de Philippijnen sinds 1933 belangrijk vooruit.

Copra-uitvoeren der copra produceerende landen, in duizenden tonnen.

	1925	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Ned.-Indië....	351	457	376	360	480	488	418	485
Philippijnen ..	147	173	174	174	137	309	343	253
Ceylon	116	102	92	95	46	65	107	50
Malakka	88	115	104	103	99	112	97	114
Oceanië	158	204	201	185	171	179	175	132 ³⁾
Andere landen	69	89	89	85	83	93	89	139 ⁴⁾
Wereldexport.	929	1.141	1.036	1.002	1.021	1.246	1.229	1.173
% Ned.-Indië	38	40	36	36	47	39	34	41

Uit den staat blijkt, dat in 1935 41 pCt. van den wereldexport van copra uit Nederlandsch-Indië afkomstig was tegen 34 pCt. in 1934.

¹⁾ Bron: Ned.-Indië schattingen C. K. S. berusten op de hoeveelheden uitgevoerde copra's. Voor de Philippijnen werd eveneens uitgegaan van de uitvoeren van copra's en meel, waarbij het kleine binnenlandsche verbruik werd verwaarloosd en aangenomen werd, dat de verhouding van olie: koeken = 65:35. In de publicatie van de Empire Marketing Board. Survey of Oil-seeds and Vegetable Oils Vol. II Coconutpalmproducts, komt op blz. 75 een tabelletje voor, waarin de productie van klapperolie iets lager wordt opgegeven. Deze cijfers zijn ontleend aan de Statistical Bulletins van de Ph. Island en berusten op een statistiek van de verwerkte hoeveelheid copra. Aangezien van de olie volgens deze cijfers in de jaren 1926, 1927, 1928 en 1929 maar resp. 1,5, 1,2, 1,2 en 0,8 pCt. in het binnenland zou zijn geconsumeerd, zijn de cijfers voor de gefabriceerde olie hoogstwaarschijnlijk te laag.

²⁾ D.w.z. niet uitgevoerd.

³⁾ Frank Fehr Review of the Oilseed. Oil and Oilcake Market 1935.

⁴⁾ Geschat.

Valuta-egaliseringsfondsen.

De devaluaties der laatste jaren hebben met zich meegebracht de instelling van instituten, aan welke in het bijzonder de taak werd opgedragen de valutastommelingen, welke nu aan geen grenzen meer gebonden waren, te reguleeren. Aan deze fondsen zijn resp. door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart in de laatste kwartaalsuitgave van de Amsterdamsche Bank en door den heer Norman Crump in de maandelijk-

sche uitgave van Lloyd's Bank enkele belangrijke beschouwingen gewijd.

De eerste vraag welke rijst is deze: waarom kan deze taak nu niet aan de Centrale Bank worden overgelaten?

Als argument wordt dan dikwijls naar voren gebracht, dat de Centrale Bank niet op de openmarkt kan opereeren alvorens men is overgegaan tot een herwaardeering der goudvoorraad.

Hiertegen voert Prof. Verrijn Stuart aan, dat een noodwetje voldoende was geweest om de Centrale Bank te machtigen haar goudvoorraad te herwaardeeren en haar goud te verhandelen tegen een steeds wisselenden prijs, zooals zij voortijds reeds met haar deviezen deed.

Als voornaamste argument voor het instellen van een *zelfstandig* instituut is echter aan te voeren, dat de transacties der Centrale Bank in het openbaar geschieden, terwijl het Egalisatiefonds in het geheim kan opereeren.

Bovendien blijkt de noodzakelijkheid van de instelling van dat orgaan te worden verklaard uit de opkomst van het internationale „vluchtkapitaal“.

Dit kapitaal volgt niet meer de belooning voortvloeiend uit de verschillen in rentestand hier of elders, maar is bijna uitsluitend gericht op handhaving van haar hoofdsom, door een zoo groot mogelijke liquiditeit. Daar dit kapitaal elk risico probeert te vermijden is een gerucht van een op handen zijnde politieke of economische gebeurtenis reeds voldoende om groote bedragen te doen toe- of afvloeien, hetgeen ook zelfs een partieele stabiliteit van vraag en aanbod op de korte kapitaalmarkt onmogelijk maakt.

Dit wordt in nog grooter mate in de hand gewerkt door speculaties op groote schaal.

Door nu het Egalisatiefonds in het geheim te laten ageeren, heeft men bereikt „to discourage speculation“. Het speculatiekapitaal, waar men uit beleggingsoogpunt niets aan heeft, wordt hierdoor afgeschrikt.

Inderdaad zien wij dan ook, zegt Prof. Verrijn Stuart, dat reeds de bloote aanwezigheid van een geheime valutareserve kalmeerend op den loop der wisselkoersen heeft gewerkt en heel wat fluctuaties heeft voorkomen, die anders zouden zijn ingetreden.

De samenstelling van het Egalisatiefonds geschiedt volgens twee verschillende systemen, het Engelsche stelsel, dat ook door Nederland werd nagevolgd, en het stelsel, dat in de Vereenigde Staten werd toegepast.

In Engeland en Nederland is men niet overgegaan tot een herwaardeering van den goudvoorraad der Centrale Bank, maar heeft men een „zwevende“ valuta behouden.

Het Engelsche fonds werd voorzien met £ 150.000.000 aan schatkistpapier, vermeerderd met £ 25.000.000 van de resterende Dollareserve. Dit bedrag werd het jaar daarop vermeerderd met £ 200.000.000.

In Nederland werd eveneens schatkistpapier gefourneerd tot een bedrag van f 300.000.000.

In de Vereenigde Staten werd het Egalisatiefonds gevormd uit het goud, dat na de devaluatie vrijkwam, toen een herwaardeering van den goudvoorraad had plaats gehad. Dit fonds was dus slechts in staat goud te verkoopen om buitenlandsche valuta te verkrijgen. Nog steeds echter bleef de toevloed van goud naar de Vereenigde Staten bestaan, zoodat het Egalisatiefonds gedwongen werd haar goud weer te verkoopen aan de Reserve Banks om Dollars te verkrijgen, die zij noodig had voor aankoop van vreemde valuta. Zij diende dus als intermediair om het goud naar de Reserve Banks te laten vloeien. Dit heeft geleid tot de geweldige hoogte van de surplusreserves der ledenbanken bij de Federale Reservebanken. Het fonds functioneerde dus niet snel genoeg en daarom is in December van het vorig jaar het besluit genomen, het fonds door uitgifte van

schatkistpapier in het bezit van Dollars te stellen, welke het kan aanwenden bij het koopen van vreemde valuta en het ingevoerde goud niet naar de Federale Reserve banken zijn weg behoeft te vinden en dus niet verder tot verhooging der surplus-reserves behoeft te leiden.

Twee belangwekkende kwesties zijn de wijze waarop het Egalisatiefonds aan de middelen komt om vreemde valuta te koopen en het probleem van de belegging van haar activa. Het schatkistpapier, waarover het fonds de beschikking heeft, kan verkocht worden aan de Centrale Bank of op de openmarkt. Wordt het aan de Centrale Bank verkocht dan ziet men, dat deze handeling van het Egalisatiefonds leidt tot verruiming van de geldmarkt tenzij, zoals in Engeland op 15 December jl. gebeurde, de Centrale Bank overgaat tot overeenkomstige inkrimping van haar fiduciaire geldcirculatie.

Wil het Egalisatiefonds zich echter strikt houden aan haar doel, m.a.w. „offsetting” van den invloed van vluchtkapitaal, dan moet het schatkistpapier op de openmarkt verkocht worden. Met het hierdoor verkregen geld kan zij dan overgaan tot aankoop van vreemde valuta. Hieruit blijkt, dat het fonds niet slechts technische beteekenis, doch ook uit een oogpunt van geldpolitiek belangwekkende aspecten heeft, welke Prof. Verrijn Stuart in zijn genoemd artikel nader behandelt.

Wat de belegging aangaat, kan er op worden ge-

wezen, dat oorspronkelijk de buitenlandsche deviezen in goud werden omgezet teneinde koersrisico te voorkomen. Het eventueel te veel aan goud werd verkocht aan de Centrale Bank weliswaar tegen een boekverlies, aangezien deze het goud alleen mocht koopen tegen den ouden prijs, maar bij een herwaardeering is dit natuurlijk gemakkelijk te verrekenen. Een gevaar waar Crump op wijst is echter, dat „if this process is repeated indefinitely the Exchange Account will shrink in size, and in time it may need enlargement by fresh legislation”. Andere bezwaren zijn ten eerste, dat door onttrekking van het goud aan een ander land in dat land een tendens tot deflatie kan optreden, tenzij het goud daar reeds gestereliseerd was of juist creditverruiming heeft plaats gevonden bij goudafvloeiing; ten tweede, dat goud geen rente opbrengt, terwijl men voor het gebruik van het schatkistpapier rente verschuldigd is.

Verkoop van goud aan de Centrale Bank werkt geldverruimend, wat ook zeker niet in alle gevallen gunstig zal zijn.

Veel pleit er dus voor een belegging in buitenlandsche rentedragende activa en geen omzetting in goud, maar hier geldt weer het bezwaar van het koersrisico.

Een bevredigende oplossing voor de beleggingspolitiek valt dan ook niet te geven alvorens een intern maar ook tusschen de landen onderling een economisch evenwicht eenigermate is bereikt.

Overzicht van de geldig bij de Securities and Exchange Commission geregistreerde effecten ¹⁾ verdeeld naar industrieën. (Geschatte bruto-opbrengst in duizenden dollars).

Maand en jaar	Grondstoffen- productie	Industrieële productie	Financie e instellingen	Vervoer, tele- graaf, telefoon	Electriciteit, gas, water	Anderen	Totaal ²⁾
1933							
Juli	\$ 925	\$ 770	\$ 161,961	\$ —	\$ —	\$ —	\$ 163,656
Augustus	4,655	11,674	34,628	—	—	—	40,957
September	1,652	12,814	4,272	—	—	787	19,525
October	1,465	17,130	12,940	542	6,228	850	39,155
November	5,594	12,277	56,816	—	—	1,443	76,130
December	5,874	22,991	31,152	—	2,500	25	62,542
1934							
Januari	969	11,057	54,187	—	—	556	66,769
Februari	6,174	8,627	29,101	—	30,000	2,038	75,940
Maart	3,606	6,160	12,413	—	—	2,538	24,717
April	5,381	19,610	78,898	—	8,667	3,013	115,569
Mei	6,117	5,051	5,910	—	—	2,385	19,463
Juni	461	5,394	48,611	—	187	330	54,983
Juli	600	5,390	51,445	—	43,500	602	101,537
Augustus	2,748	21,291	13,851	—	—	3,346	41,236
September	1,282	1,379	30,783	—	2,374	186	36,004
October	803	4,164	4,500	—	20,100	—	29,567
November	150	1,424	12,982	—	9,600	10,391	34,547
December	3,861	1,017	34,938	—	—	425	40,241
1935							
Januari	1,750	—	7,310	150	1,730	104	11,044
Februari	525	880	34,513	—	875	50	36,843
Maart	6,603	45,136	24,257	—	52,175	1,845	130,016
April	3,827	18,589	59,026	—	72,755	400	154,597
Mei	892	89,033	18,802	10,089	20,415	977	140,208
Juni	5,341	52,260	9,764	—	123,382	1,884	192,631
Juli	1,518	210,669	95,695	19,634	199,034	3,925	530,475
Augustus	15,616	54,303	76,905	—	32,182	75,056	254,062
September	5,060	150,532	9,888	—	153,269	1,125	319,874
October	2,883	70,594	110,441	52,037	163,011	7,121	406,087
November	5,322	68,604	14,384	240	193,422	7,800	289,772
December	28,784	36,954	18,709	46,835	35,553	45,250	212,085
1936							
Januari	6,578	163,121	28,754	2,720	27,810	46,713	275,696
Februari	3,971	60,703	36,190	700	95,675	14,850	212,089
Maart	425	177,998	49,910	12,767	237,182	105,109	583,391
April	12,221	263,893	71,822	155,176	204,400	43,591	751,013
Mei	10,327	128,500	95,818	—	79,003	5,671	319,319
Juni	6,372	232,075	69,348	1,467	197,350	16,827	523,439
Juli	3,701	61,402	106,654	22,002	158,605	10,561	362,925
Augustus	3,521	55,473	114,140	2,767	49,516	60,605	286,022
September	2,958	116,052	56,456	3,861	79,998	755	260,080
October	3,238	109,923	90,347	190,918	119,775	12,129	526,330

¹⁾ Exclusief effecten die slechts wegens ruil in verband met de reorganisatie of in verband met de uitgifte van deposito- of stem-certificaten geregistreerd zijn. ²⁾ Inclusief emissies van buitenlandsche Staten en Gemeenten.

In een geconsolideerde wereld zal, zoo meent Prof. Verrijn Stuart, echter blijken, dat de invloed van het vluchtkapitaal in belangrijke mate zal zijn afgenomen en dus het Egalisatiefonds, immers opgericht als een tijdelijke instelling, weer kan worden opgeheven, daar voor de onaanzienlijke bedragen aan vluchtkapitaal de Centrale Bank zeer zeker ook haar maatregelen kan treffen. Dit zal dan tevens het voordeel hebben, dat de transacties, die uitgevoerd worden, weer aan de openbaarheid worden prijsgegeven, wat in een geconsolideerde maatschappij de speculatie tegen zal gaan.

Norman Crump twijfelt echter aan de tijdelijkheid van het bestaan der Egalisatiefondsen en beëindigt zijn betoog met de opmerking, dat het Egalisatiefonds is „a delicate and complicated piece of financial machinery which may become a permanent part of the mechanism of our own and other countries”.

Emissies in de Vereenigde Staten. ¹⁾

De Securities and Exchange Commission is een federale instantie, belast met het toezicht op de Amerikaansche beurzen, het emissiewezen en alle takken van den effectenhandel, alsook op de promotie van nieuwe ondernemingen. Zij heeft zoowel rechtsprekende als administratieve bevoegdheden en is in haar

¹⁾ De tabellen werden ons met de toelichting ter beschikking gesteld door de „International Corporation Service” te Amsterdam.

opzet en functies te vergelijken met de Interstate Commerce Commission, die soortgelijke bevoegdheden over de spoorwegen heeft, met de Federal Trade Commission, die met het toezicht op trusts en t.a.v. oneerlijke concurrentie belast is, en in zekeren zin ook met den Federal Reserve Board, die naast de taak van een centrale bank, ook die van toezien orgaan op het particuliere bankwezen te vervullen heeft.

De controleerende bevoegdheid van de Securities and Exchange Commission uit zich onder meer daarin, dat ten eerste geen effectenbeurs zonder vergunning van de Securities and Exchange Commission bestaan mag, en ten tweede, dat iedere emissie, onverschillig of zij bestemd is voor officiële, dan wel voor niet-officiële introductie ter beurze, bij de Securities and Exchange Commission geregistreerd moet worden. Deze registratie is, ongeacht de toelatingsbepalingen der afzonderlijke beurzen, absolute voorwaarde voor het ter beurze verhandelen van effecten.

De registraties van effecten door de Securities and Exchange Commission geven dus de beweging van de emissiemarkt, zij het niet geheel nauwkeurig, weer: Er kan zich bijv. het geval voordoen, dat een reeds geregistreerde emissie niet doorgaat, hetgeen in de cijfers van de hier onderstaande statistiek niet tot uiting komt. Evenmin is er met gevallen rekening gehouden, waarin de Securities and Exchange Com-

Effecten ¹⁾ geldig geregistreerd bij de Securities and Exchange Commission.
(Geschatte opbrengst in duizenden Dollars.) (zie ook tabel op pag. 106.)

Maand en jaar	Gewone aandelen	Preferente aandelen	Oprichters bewijz., Winst bewijz. etc.	Hypothecair verzekerde obligaties	Andere obligaties en onderhandsche leeningen	Totaal
1933						
Juli	\$ 127,186	\$ 16,158	\$ 18,812	\$ 1,500	\$ —	\$ 163,656
Augustus	28,183	5,238	6,086	—	1,450	40,957
September	11,514	3,794	3,412	500	305	19,525
October	20,325	6,147	2,866	4,577	5,240	39,155
November	61,927	4,063	2,550	6,109	1,481	76,130
December	53,412	4,927	3,650	—	553	62,542
1934						
Januari	58,653	6,417	1,699	—	—	66,769
Februari	51,635	5,980	3,075	250	15,000	75,940
Maart	14,948	8,805	264	—	700	24,717
April	91,050	1,829	14,444	2,246	6,000	115,569
Mei	14,055	2,008	3,300	100	—	19,463
Juni	21,469	20,717	7,110	187	5,500	54,983
Juli	20,304	3,052	34,531	150	43,500	101,537
Augustus	35,302	985	4,849	100	—	41,236
September	25,579	746	7,337	—	2,342	36,004
October	3,435	2,500	2,578	854	20,200	29,567
November	4,537	300	10,250	9,600	9,860	34,547
December	7,608	1,632	12,759	18,237	5	40,241
1935						
Januari	5,742	1,367	3,935	—	—	11,044
Februari	83	2,380	32,505	875	1,000	36,843
Maart	10,744	768	21,828	96,675	—	130,016
April	37,235	32,316	2,767	74,764	7,515	154,597
Mei	27,690	2,034	205	81,229	29,050	140,208
Juni	35,247	4,514	—	123,382	29,488	192,631
Juli	77,427	25,550	25,961	352,253	49,284	530,475
Augustus	24,986	24,547	11,502	102,181	90,846	254,062
September	62,151	16,713	6,235	157,026	77,749	319,874
October	25,425	31,047	83,700	182,357	83,558	406,087
November	55,309	7,080	1,505	194,092	31,786	289,772
December	41,286	20,873	4,777	89,930	55,219	212,085
1936						
Januari	27,278	3,125	11,027	214,916	19,350	275,696
Februari	27,113	31,464	13,709	98,679	41,125	212,089
Maart	81,519	28,794	7,442	334,715	130,921	583,391
April	168,638	53,974	35,373	379,435	113,593	751,013
Mei	88,913	31,505	13,713	79,118	106,070	319,319
Juni	120,487	77,317	1,300	159,700	164,635	523,439
Juli	84,066	15,131	32,898	170,987	59,843	362,925
Augustus	92,750	35,728	4,660	45,634	107,250	286,022
September	76,140	29,270	17,212	127,919	9,539	260,080
October	112,777	55,642	29,245	104,752	223,913	526,330

¹⁾ Exclusief effecten die slechts wegens ruil in verband met de reorganisatie of in verband met de uitgifte van deposito- of stem-certificaten geregistreerd zijn.

mission de registratie, op grond van de gebleken onjuistheid der haar verstrekte gegevens, naderhand heeft ingetrokken.

Dat de opbrengst der emissies zelfs aan de hand van de registraties slechts geschat kunnen worden, houdt verband met het feit, dat niet alleen oprichters- en winstbewijzen, maar ook aandelen, vooral gewone aandelen, veelal geen nominale waarde hebben.

Bij de niet-hypothecair verzekerde obligaties zijn ook de z.g. promissory notes gerekend. Dit zijn schuldbekentenissen, die in de Vereenigde Staten practisch de plaats van den wissel vervullen en die door de Amerikaanse ondernemingen op vrij groote schaal ter verkrijging van crediet vooral op korten en middelmatig korten termijn gebruikt worden.

ONTVANGEN BOEKEN.

Public Works Policy. Studies and Reports Series C (Employment and Unemployment) No. 19 van het International Labour Office. (Genève 1935; Int. Arbeids Bureau. London P.S. King & Son, Ltd. Prijs 4 s. of \$ 1.-).

Deze studies bevatten een viertal hoofdstukken, over de ontwikkeling van het vraagstuk van de openbare, over de financiële problemen, over de methoden van uitvoering en de arbeidsvraagstukken en tenslotte over coördinatie en centralisatie. De conclusie is, dat het uitvoeren van openbare werken als middel tot verzachting van de conjunctuurgolven een nationale coördinatie vereischt, waarbij aan een centraal instituut ook een aanzienlijke financiële autonomie moet worden toegekend. De nationale instanties moeten overhoepeld worden door een internationaal lichaam.

Reële Economie, noodzakelijke grondslag voor iedere constructieve welvaarts-politiek; door Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn. (Wageningen 1936; H. Veenman & Zonen. Prijs: Ing. f 2.90; geb. f 3.90).

Schrijver's doel is onze op een bepaald punt verouderde wetgeving in overeenstemming te brengen met de uitkomsten der economische wetenschap. Deze heeft ons met behulp der statistiek geleerd, dat het geld allerminst een standvastige waarde heeft en ook in welke mate de waardeveranderingen ervan plaats hebben. Tevens heeft zij bloot gelegd, welke funeste gevolgen uit die veranderingen voortvloeien. Het negeeren van deze wijzigingen en het vasthouden aan de fictie van waardevastheid van het geld veroorzaakt volgens schr. groot onrecht en groote economische ellende. Hij geeft in dit ruim 360 pag. tellende werk een uitvoerige uiteenzetting van het z.g. „herleidings-stelsel”.

Weltkrieg und Propaganda door Hermann Wanderscheck. (Berlijn 1936; E. S. Mittler & Sohn).

Het werk geeft een zeer uitvoerige uiteenzetting van de Engelsche oorlogspropaganda gedurende den wereldoorlog. Alle toegepaste middelen en vormen werden onderzocht, terwijl getracht werd de mentaliteit van deze propaganda in oorzakelijk verband te brengen met de geestesgesteldheid van het Duitsche volk en de resultaten voor de kunst en de wetenschap van de propaganda nuttig te maken. De studie valt uiteen in twee deelen: nl. de Engelsche oorlogspropaganda voor en na het ingrijpen van Lord Northcliffe in Februari 1918. Van de propagandatechniek van dezen krantenmagnaat wordt getuigd, dat zij voorbeeldig was en beslissend voor de uiteindelijke overwinning van

de geallieerden. In ca. 250 pagina's worden beide tijdvakken geanalyseerd, de groote literatuuropgave beslaat 12 pagina's.

The Editorial Page door Robert W. Jones, M.A., LL.B. Associate Professor of Journalism, University of Washington. (New-York; Thomas Y. Crowell Company. Prijs \$ 2.00).

Zoowel de techniek van journalistiek, als ook de ruimere aspecten van dagbladkennis worden helder uiteengezet. Het werk geeft de kern van een universitaire cursus, welke schrijver heeft gegeven. Het is als gids bedoeld en geeft meerdere afbeeldingen van pagina's van Amerikaanse couranten, zoowel van vroeger als ook van dezen tijd. Stuk voor stuk geeft schrijver de typische courantenverhoudingen ten opzichte van hun lezers en achtereenvolgens bespreekt hij o.m. de wenschen van den lezer, stijl, accuratesse, woorden en zinnen, het opmaken, enz. enz. Ondanks het noodzakelijkerwijs voorkomen van technische bijzonderheden is het werk voor iedere courantenlezer van belang en geheel te begrijpen.

Copy! A handbook for reporters and students of journalism door Donald D. Hoover. (New-York; Thomas Y. Crowell Company. Prijs \$ 2.50).

Schrijver, journalist van beroep, heeft in dit handboek getracht een antwoord te geven op de 1001 vragen, die bij een beginnening gedurende zijn eersten tijd bij een dagblad opkomen. Het boek is bedoeld als een overgang van de colleges in het journalistiek naar de praktijk en gaat er, zooals in het voorwoord aangeduid, van uit: „That one cannot put down on paper something that is not in one's mind, and that good writing requires clear thinking”. Het eerste hoofdstuk beschrijft een student, „looking for a job”. Hij vindt deze reeds op pag. 5 en in de ruim 300 pagina's, die dan volgen, worden de gang van zaken op redactie-bureaux en vele soorten journalistiek (politiek, sport, literatuur, enz. enz.) en ook onderwerpen als „de vrouw in de journalistiek”, opschriften, het lezen van copie, evolutie in de nieuwsberichten enz. enz. behandeld.

A practical Investment System door William Joseph Cantopher. (Londen 1936; W. Straker Ltd. Prijs geb. 5/3).

Schrijver geeft een systeem, hetwelk beleggers zal helpen hun risico, depreciatie en verlies tot een minimum te verminderen, terwijl de kansen van kapitaal-appreciatie vermeerderd kunnen worden. Kunnen den belegger de na-deelen van een depressie bespaard worden, of zelfs, kunnen de depressies hem individueel van nut zijn? Hierop wordt een bevestigend antwoord gegeven, hetwelk wordt gemotiveerd. Het werk bevat vele praktische raadgevingen.

Het economisch mogelijke en het defensief noodzakelijke door M. A. Gageling. ('s-Gravenhage 1936; „De Rijkseenheid”).

Deze brochure, naar aanleiding van Prof. Goudriaan's „Te Wapen” in „De Groene Amsterdammer” van 24 April 1936 geschreven, behandelt achtereenvolgens het economisch-financiële „plafond” der defensie-uitgaven, dynamische defensie, het verband tusschen Westen en Oosten, de minimum-samenstelling van onze zeemacht en het eindbedrag der Defensiebegroting (Hoofdstuk VIII).

Das Gewerbeförderungsinstitut der Kammer für Handel, Gewerbe und Industrie in Wien. Bericht über die Tätigkeit im Jahre 1935. (Wenen 1936).

Toegelicht met illustraties, grafieken en tabellen wordt behandeld wat de Kamer in 1935 tot stand heeft gebracht.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	30 Jan.-6 Febr. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	30 Jan.-6 Febr. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	15.829	102.881	125.284	3.520	4.812	2.665	107.693	127.949
Rogge	3.185	39.463	27.289	—	647	—	40.110	27.289
Boekweit	50	1.203	2.658	—	—	—	1.203	2.658
Mais	6.269	118.322	97.833	8.907	27.476	20.576	145.798	118.409
Gerst	7.560	49.508	43.641	400	3.834	1.508	53.342	45.149
Haver	2.683	17.808	7.396	—	2.090	—	19.898	7.396
Lijnzaad	4.680	21.604	20.175	16.367	32.261	22.849	53.865	43.024
Lijnkoek	2.375	6.425	8.030	—	—	—	6.425	8.030
Tarwemeel	289	3.844	2.211	—	625	564	4.469	2.775
Andere meelsoorten	585	5.430	3.798	—	—	566	5.430	4.364

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 2 3 Dec. '36	Lissabon .... 4½ 5 Mei '36
Bk. (Bel. Binn. Eff. 2½ 3 Dec. '36	Londen ..... 2 30 Juni '32
(Vrsch. in R.C. 2½ 3 Dec. '36	Madrid ..... 5 9 Juli '35
Athene ..... 6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia ..... 3 14 Jan. '37	Oslo ..... 4 7 Dec. '36
Belgrado ..... 5 1 Febr. '35	Parijs ..... 4 28 Jan. '37
Berlijn ..... 4 22 Sept. '32	Praag ..... 3 1 Jan. '36
Boekarest ..... 4½ 15 Dec. '34	Pretoria .... 3½ 15 Mei '33
Brussel ..... 2 16 Mei '35	Rome ..... 4½ 18 Mei '36
Boedapest ..... 4 28 Aug. '35	Stockholm ... 2½ 1 Dec. '33
Calcutta ..... 3 28 Nov. '35	Tokio .... 3.285 7 Apr. '36
Dantzig ..... 4 2 Jan. '37	Weenen ..... 3½ 10 Juli '35
Helsingfors ..... 4 3 Dec. '34	Warschau .... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen ..... 4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936		1935		1914	
	6 Febr.	1/6 Febr.	25/30 Jan.	18/23 Jan.	3/8 Febr.	4/9 Febr.			20/24 Jul.	
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	5/16	9/16-5/16	7/16-9/16	9/16-1/2	13/16-7/8	1/2	1	3/16-9/16	2/4-3/4	
Londen Daggeld .. Partic. disc.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/4-1	1/4-1	1/4-2	4/4-3/4	
Berlijn Daggeld ... Maandgeld Part. disc. Warenw...	2/8-5/8	2/12-3/8	2-3/4	2-1/2	2/4-3/4	3/4-7/8	—	—	—	
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1	1	1	1	3/4	5/16	1	13/4-2/2		

1) Koers van 5 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
2 Febr. 1937	1.82½%	8.94¾	73.47	8.51½	30.81	100% ₁₆
3 " 1937	1.82½%	8.94¾	73.47	8.51½	30.79½	100% ₁₆
4 " 1937	1.82½%	8.94¾	73.47	8.51	30.79	100% ₁₆
5 " 1937	1.82½%	8.92¾	73.47	8.49½	30.82	100% ₁₆
6 " 1937	1.82½%	8.93¾	73.47	8.50	30.81½	100% ₁₆
8 " 1937	1.82½%	8.93½	73.46	8.50¼	30.81	100% ₁₆
Laagste d.w.1)	1.82¾	8.92¾	73.40	8.49¾	30.77	100% ₁₆
Hoogste d.w.1)	1.82¾	8.95¼	73.52½	8.52	30.85	100% ₁₆
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
2 Febr. 1937	41.81	—	6.37½	—	—	—
3 " 1937	41.79	—	6.37½	—	—	—
4 " 1937	41.78	—	6.37½	—	—	—
5 " 1937	41.72	—	6.37½	—	—	—
6 " 1937	41.72½	—	6.37½	—	—	—
8 " 1937	41.73	—	6.37½	—	—	—
Laagste d.w.1)	41.68	34.25	6.32½	1.55	9.70	—
Hoogste d.w.1)	41.85	35.25	6.42½	1.60	9.75	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
2 Febr. 1937	4,903 ₃₂	4,665 ₁₆	40,23	54,76
3 " 1937	4,898 ₃₂	4,66½	40,23	54,76
4 " 1937	4,891 ₃₂	4,65½	40,23	54,76
5 " 1937	4,897 ₃₂	4,65¼	40,24	54,76
6 " 1937	4,891 ₃₂	4,65½	40,23½	54,76
8 " 1937	4,891 ₃₂	4,65¼	40,23½	54,76
10 Febr. 1936	5,01½	6,69½	40,79	68,77
Muntpariteit..	4,86	3,90%	23,81¼	40% ₁₆

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Jan. 1937	30 Jan. 1937	1/6 Febr. 1937 Laagste	6 Febr. 1937 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97½	97½
Athene	Dr. p. £	547½	547½	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 ₃₂	1/10 ₃₂	1/10 ₃₂	1/10 ₃₂
Budapest 1) ..	Pen. p. £	27½	27½	26	28½
Buenos Aires*	p. peso p. £	16.25	16.25	16.15	16.30
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 ₃₂	1/6 ₃₂	1/6 ₃₂	1/6 ₃₂
Instanbul ..	Piast. p. £	614	615	614	615
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2 ₃₁	1/2 ₃₁	1/2 ₃₁	1/2 ₃₁
Kobe	Sh. p. yen	1/1 ₃₁	1/1 ₃₁	1/1 ₃₁	1/1 ₃₁
Lissabon	Escu. p. £	110% ₁₆	110% ₁₆	110	110% ₁₆
Mexico	\$ per £	18	18	17½	18½
Montevideo *)	d. per £	26½	26½	26½	27
Montreal ...	\$ per £	4.90¾	4.89½	4.88¾	4.90¾
Rio d. Janeir. 4)	d. per Mil.	3 ₁₆	3	3 ₁₆	3
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 ₁₇	1/2 ₁₇	1/2 ₁₇	1/2 ₁₇
Singapore ...	id. p. \$	2/4 ₁₆	2/4 ₁₆	2/4 ₁₆	2/4 ₁₆
Valparaiso 5) ..	\$ per £	128	128	128	128
Warschau ...	Zl. p. £	26	26	25½	26½

1) Offic. not. 10 Dec. 16½. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 6 Oct. 39½. 4) id. 11 Mrt. 1935 4¼. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

	Londen 1)	N.York 2)	Londen
2 Febr. 1937..	20%	44%	142/-
3 " 1937..	20% ₁₆	44%	141/11
4 " 1937..	19% ₁₆	44%	142/-
5 " 1937..	20% ₁₆	44%	142/2½
6 " 1937..	20% ₁₆	44%	142/1½
8 " 1937..	20	44%	142/1
10 Febr. 1936..	19% ₁₆	44%	140/6
27 Juli 1914..	24% ₁₆	59	84/10% ₁₆

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	30 Jan. 1937	6 Febr. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 126.092.764,37	f 69.816.260,31
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ult. December 1936 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	" 357.884,74	" —
Idem aan Suriname	" 67.134.189,77	" 73.011.806,61
Kasvord. weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 13.417.586,22	" 13.523.168,06
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	" 112.621.269,64	" 112.291.472,71
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	" 29.255.622,72	" 32.595.681,75
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ...	" 11.209.099,43	" 11.155.997,10

VERPLICHTINGEN

Vorderingen: 1)	30 Jan. 1937	6 Febr. 1937
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 389.410.000,—	f 355.111.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 42.710.000,—	" 25.440.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.133.561,—	" 1.127.931,50
Schuld op ultimo December 1936 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	" 843.272,74	" 843.272,74
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.235.804,19	" 1.230.497,05
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 23.432.688,24	" 26.902.231,07
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	" 85.430.010,21	" 95.669.337,01
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 5.250.000,—	" 5.250.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 92.622.415,65	" 93.445.168,10

1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	30 Jan. 1937	6 Febr. 1937
Saldo Javasche Bank	f 1.710.000,—	f 754.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 1.219.000,—	" 344.000,—
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	" 67.134.000,—	" 73.012.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 6.750.000,—	" 6.750.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	" 1.514.000,—	" 1.514.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	" 234.000,—	" 242.000,—
	" 600.000,—	" 600.000,—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 16 Jan. 1937 f 39.710.000,—.

SURINAAMSCHIE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekening(en)
2 Jan. 1937..	684	1.304	584	699	1.403
26 Dec. 1936..	690	1.117	484	699	1.475
19 " 1936..	690	1.043	492	700	1.514
12 " 1936..	689	1.037	551	698	1.498
5 " 1936..	690	1.119	558	691	1.525
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE		ROGGE		MAIS		GERST		LIJNZAAD		WITTE KOOL		UIEN		ROODE KOOL		RUND-VLEESCH		VARKENS-VLEESCH	
	Blanca loco Rotterdam/A'dam per 100 kg. 2)	%	74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. 3)	%	La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.	%	64/65 kg La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg. 4)	%	La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.	%	1e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	%	gewoon per 100 kg Broek op Langendijk	%	1e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	%	(versch) per 100 kg Rotterdam	%	(versch) per 100 kg Rotterdam	%
1925	17,20	100,0	13,07	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	17,23	100,0	93,—	100,0	77,50	100,0
1929	12,25	71,2	10,87	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	9,10	52,8	96,40	103,7	93,12	120,2
1930	9,67	56,3	6,22	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,2	108,—	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,4	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,—	94,6	48,—	61,9
1932	5,22	30,3	4,62	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,—	65,6	37,50	48,4
1933	5,02	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	29,7	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,—	55,9	49,50	63,9
1934	3,67	21,4	3,32	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	3,23	71,0	1,89	14,3	3,04	17,6	61,50	66,1	46,65	60,2
1935	4,12	24,0	3,07	23,5	61,00	26,3	68,00	28,8	131,75	28,5	2,21	48,6	2,58	19,5	5,25	30,5	48,12	51,7	51,62	66,6
1936	6,27	36,5	4,27	32,7	74,00	32,0	86,00	36,4	166,50	36,0	3,45	75,8	2,17	16,4	6,10	35,4	53,42	57,4	48,60	62,7
Jan. 1935	3,30	19,2	3,52	27,0	74,25	32,1	89,25	37,8	137,25	29,7	1,13	24,8	2,59	19,5	2,89	16,8	53,62	57,7	45,62	58,9
Febr. "	3,20	18,6	3,37	25,8	68,00	29,4	71,25	30,2	124,25	26,9	0,91	20,0	2,14	16,2	4,26	24,7	51,90	55,8	47,55	61,4
Maart "	3,20	18,6	3,07	23,5	67,75	29,3	64,00	27,1	120,50	26,1	0,88	19,3	2,92	22,0	7,69	44,6	51,40	55,3	51,20	66,1
April "	4,07	23,7	2,95	22,6	70,75	30,6	66,75	28,0	125,00	27,0	—	—	—	—	—	—	51,92	55,8	50,25	64,8
Mei "	4,05	23,5	2,90	22,2	60,00	25,9	67,25	28,5	125,50	27,1	—	—	—	—	—	—	50,80	54,6	48,50	62,6
Juni "	4,02	23,4	2,90	22,2	57,50	24,8	75,00	31,8	124,25	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	46,12	59,5
Juli "	3,92	22,8	2,55	19,5	54,50	23,5	66,75	28,3	124,50	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	47,37	61,1
Aug. "	4,25	24,7	2,62	20,1	55,25	23,9	64,50	27,3	132,25	28,6	—	—	—	—	—	—	44,80	48,2	52,55	67,8
Sept. "	4,75	27,6	3,—	22,9	55,75	24,1	64,50	27,3	139,50	30,2	—	—	—	—	—	—	43,37	46,6	56,62	73,1
Oct. "	4,95	28,8	3,35	25,6	57,75	24,9	64,75	27,4	142,75	30,9	—	—	—	—	—	—	46,07	49,5	64,62	83,4
Nov. "	4,65	27,0	3,20	24,5	55,00	23,8	59,75	25,3	137,75	29,8	3,83	84,2	2,65	20,0	—	—	42,75	46,0	56,85	73,4
Dec. "	5,15	29,9	3,40	26,0	56,75	24,5	60,75	25,7	146,50	31,7	4,32	94,9	2,59	19,5	6,17	35,8	44,75	48,1	52,25	67,4
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	4,47	98,2	2,26	17,1	6,41	37,2	44,—	47,3	50,87	65,6
Febr. "	5,22	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	4,50	98,9	2,59	19,5	7,43	43,1	43,77	47,1	48,25	62,3
Maart "	5,22	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	6,60	145,1	3,05	23,0	9,06	52,6	45,75	49,2	46,57	60,1
April "	5,17	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1	45,37	58,6
Mei "	5,12	29,8	3,17	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30	57,2
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,1—	58,2	46,25	59,7
Juli "	5,62	32,7	3,65	27,9	71,75	31,0	74,75	31,7	162,50	35,1	—	—	—	—	—	—	57,35	61,7	47,75	61,6
Aug. "	6,35	36,9	4,02	30,8	84,00	36,3	88,00	37,3	170,00	36,8	—	—	—	—	—	—	60,40	64,9	50,20	64,8
Sept. "	6,50	37,8	4,40	33,7	85,00	36,7	88,00	37,3	166,75	36,1	—	—	—	—	—	—	61,05	65,6	51,87	66,9
Oct. "	8,80	51,2	6,02	46,1	97,50	42,1	120,50	51,1	199,75	43,2	—	—	—	—	—	—	58,85	63,3	52,30	67,5
Nov. "	8,55	49,7	5,72	43,8	89,50	38,7	121,50	51,5	193,00	41,7	0,85	18,7	1,60	12,1	—	—	56,—	60,2	49,87	64,4
Dec. "	8,17	47,5	6,97	53,3	97,00	41,9	129,00	54,7	201,00	43,5	0,84	18,5	1,36	10,3	1,48	8,6	59,80	64,3	49,70	64,1
Jan. 1937	8,40	48,8	7,97	61,0	97,50	42,1	132,00	55,9	201,50	43,6	1,05	23,1	1,29	9,7	1,84	10,7	64,60	69,5	52,75	68,1
1 Febr. "	7,85	45,6	8,52	65,2	96,00	41,5	131,00	55,5	191,50	41,4	1,23	27,0	1,45	10,9	2,67	15,5	65,—	69,9	53,—	68,4
8 " "	8,40	48,8	8,82	67,5	101,00	43,6	129,50	54,9	195,00	42,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 1 Febr. 1931. 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
	STEENKOLEN		PETROLEUM		BENZINE		KATOEN			WOL		WOL		KOE-HUIDEN		KALK-SALPETER				
	Westfaalsche/Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.	%	Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33.90 Bé s. g. per barrel	%	Gulf exp. 64/660 cts. per U.S. gallon	%	Middling locoprijzen New-York per lb.	F. G. F. Sakellarides Liverpool	G. F. No. 1 Oomra Liverpool	WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.	%	WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.	%	KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.	%	KALK-SALPETER Gld. per 100 kg netto	%			
1925	10,80	100,0	4,16	100,0	36,85	100,0	57,7	100,0	147,5	100,0	47,1	100,0	277,2	100,0	148,7	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926	17,90	165,7	4,68	112,5	33,85	91,9	43,5	75,5	81,8	55,5	31,8	67,4	238,1	85,9	124,7	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	3,22	77,4	36,85	100,0	43,4	75,3	84,6	57,3	36,6	77,8	244,4	88,2	133,6	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	2,97	71,4	24,75	67,2	49,6	86,0	96,8	65,6	37,9	80,4	259,6	93,6	153,7	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7
1929	11,40	105,6	3,05	73,2	24,80	67,3	47,5	82,4	85,9	58,2	33,2	70,5	196,6	70,9	127,3	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	2,78	66,7	21,75	59,0	33,6	58,3	60,5	41,0	19,8	41,9	134,8	48,6	81,9	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	1,44	34,5	12,50	33,9	21,3	37,0	36,9	25,0	15,5	33,0	108,4	39,1	60,5	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	2,01	48,2	11,16	30,3	16,0	27,7	26,3	17,8	15,7	33,3	80,6	29,1	42,8	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	1,11	26,8	8,95	24,3	16,7	29,0	25,9	17,5	14,0	29,7	97,0	35,0	47,9	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
1934	6,20	57,4	1,56	37,5	7,14	19,4	18,2	31,6	26,8	18,2	13,5	28,7	97,0	35,0	51,7	34,7	12,07	34,8	6,11	50,9
1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,49	20,3	17,5	30,3	26,0	17,6	14,9	31,7	84,4	30,5	42,8	28,8	12,54	36,1	5,89	49,1
1936	6,60	61,1	1,62	39,0	8,79	23,9	18,9	32,8	32,4	22,0	17,0	36,1	106,2	38,3	53,4	35,9	15,40	44,4	5,70	47,5
Jan. 1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,38	20,0	18,7	32,5	27,1	18,4	15,1	32,0	74,3	26,8	41,6	28,0	10,75	31,0	6,15	51,3
Febr. "	6,05	56,0	1,55	37,2	6,82	18,5	18,6	32,3	26,4	17,9	15,1	32,1	70,6	25,5	39,1	26,3	10,50	30,3	6,20	51,7
Maart "	5,90	54,6	1,54	36,9	6,80	18,4	16,9	29,2	24,4	16,6	14,1	29,8	69,3	25,0	37,8	25,4	10,25	29,5	6,25	52,1
April "	6,00	55,6	1,56	37,5	7,42	20,1	17,5	30,3	24,6	16,7	14,6	30,9	74,3	26,8	40,3	27,1	10,75	31,0	6,30	52,6
Mei "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,38	20,0	18,1	31,4	25,0	16,9	15,5	32,8	80,6	29,1	42,8	28,8	11,75	33,9	6,30	52,6
Juni "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,81	21,2	17,4	30,1	24,3	16,5	15,0	31,9	84,4	30,5	42,8	28,8	12,—	34,6	6,30	52,6

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

	ZUIVEL EN EIERN										METALLEN													
	BOTER p. kg Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p. kg Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/merk per 50 kg.		EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	cts.	%
1925	2,31	100,0	—	—	56,—	100,0	9,18	100,0	751,00	100,0	440,75	100,0	3168,50	100,0	44,25	100,0	40,50	100,0	437,75	100,0	51,75	100,0	162,00	100,0
1926	1,98	85,7	—	—	43,15	77,1	8,15	88,8	702,50	93,5	376,00	85,3	3519,50	111,1	52,25	118,5	41,50	102,5	413,00	94,3	51,75	100,0	144,50	89,3
1927	2,03	87,9	—	—	43,30	77,3	7,96	86,7	674,00	89,7	292,75	66,4	3511,50	110,8	44,25	100,0	39,00	96,3	344,75	78,8	51,75	100,0	134,75	83,3
1928	2,11	91,3	—	—	48,05	85,8	7,99	87,0	772,00	102,8	254,75	57,8	2749,75	86,8	40,00	90,4	38,00	93,5	305,75	69,9	51,75	100,0	131,25	81,1
1929	2,05	88,7	—	—	45,40	81,1	8,11	88,3	916,00	121,9	281,25	63,8	2465,75	77,8	42,75	96,6	41,50	102,6	301,00	68,8	51,75	100,0	123,25	76,2
1930	1,66	71,9	—	—	38,45	68,7	6,72	73,2	661,25	88,0	218,75	49,6	1721,25	54,3	40,50	91,8	36,00	88,8	204,00	46,6	51,75	100,0	89,75	55,4
1931	1,34	58,0	—	—	31,30	56,9	5,35	58,3	438,75	58,4	145,75	33,1	1331,50	42,0	33,25	75,3	28,75	70,9	139,50	31,9	51,75	100,0	67,50	41,6
1932	0,94	40,7	—	—	22,70	40,5	4,14	45,1	276,50	36,8	104,00	23,6	1175,00	37,1	25,50	57,5	22,50	55,2	118,50	27,1	51,75	100,0	65,00	40,1
1933	0,61	26,4	0,96	20,20	36,1	3,71	40,4	267,75	35,6	95,25	21,6	1596,00	50,4	24,75	56,2	21,25	52,2	128,50	29,4	51,75	100,0	62,25	38,5	
1934	0,45	19,5	1,—	18,70	33,4	3,45	37,6	226,50	30,2	82,00	18,6	1718,00	54,2	24,25	54,8	20,25	50,1	102,25	23,4	51,75	100,0	65,75	40,7	
1935	0,49	21,2	0,99	14,85	26,5	3,20	34,9	230,75	30,7	103,75	23,5	1631,50	51,5	24,00	54,1	20,25	50,2	102,75	23,5	51,75	100,0	89,25	55,1	
1936	0,58	25,1	0,88 ⁵	17,55	31,3	3,50	38,1	301,00	40,1	139,00	31,5	1594,50	50,3	27,75	62,7	22,75	56,2	117,50	26,8	55,00	106,3	65,00	40,1	
Jan.'35	0,58	25,1	0,90	14,95	26,7	3,12 ⁵	34,0	205,00	27,3	75,75	17,2	1676,50	52,9	24,00	54,1	20,75	51,5	88,75	20,4	51,75	100,0	74,25	45,9	
Feb.	0,52	22,5	0,95	14,37 ⁵	25,7	3,20	34,9	196,00	26,1	75,00	17,0	1650,50	52,1	24,00	54,1	20,75	51,5	86,75	19,8	51,75	100,0	74,75	46,1	
Mrt.	0,37	16,0	1,02 ⁵	13,30	23,8	2,74	29,8	198,50	26,4	77,25	17,5	1503,75	47,5	23,00	52,1	20,50	50,4	84,75	19,4	51,75	100,0	79,50	49,0	
Apr.	0,37	16,0	1,08	11,50	20,5	2,31 ⁵	25,2	222,75	29,6	88,00	20,0	1585,50	50,0	23,25	52,7	20,25	50,0	91,25	20,9	51,75	100,0	91,75	56,6	
Mei	0,34	14,7	1,10	11,85	21,2	2,38 ⁵	26,0	242,00	32,2	100,75	22,9	1636,75	51,7	23,50	53,4	20,25	50,0	106,25	24,3	51,75	100,0	100,75	62,3	
Juni	0,41	17,7	1,—	11,95	21,3	2,41 ⁵	26,3	227,50	30,3	103,75	23,5	1649,00	52,0	24,00	54,1	20,25	50,0	103,50	23,6	51,75	100,0	99,00	61,1	
Juli	0,44	19,0	1,—	12,37 ⁵	22,1	2,54	27,7	227,75	29,8	104,75	23,7	1701,00	53,7	24,00	54,1	20,25	50,0	102,75	23,5	51,75	100,0	92,25	57,0	
Aug.	0,46	19,9	1,07 ⁵	15,10	27,0	3,31 ⁵	36,1	239,00	31,8	115,50	26,2	1641,00	51,8	24,25	54,8	20,25	50,0	108,00	24,7	51,75	100,0	90,00	55,6	
Sept.	0,58	25,1	0,97	20,25	36,2	3,16	34,4	248,25	33,1	117,75	26,7	1636,25	51,6	24,00	54,1	20,25	50,0	113,75	26,0	51,75	100,0	88,50	54,7	
Oct.	0,65	28,1	0,89	19,87 ⁵	35,5	3,95	43,0	256,25	34,1	135,00	30,6	1656,25	52,3	24,00	54,1	20,25	50,0	121,25	27,7	51,75	100,0	88,75	54,9	
Nov.	0,59	25,5	0,94	16,90	30,2	4,69	51,1	255,50	34,0	130,50	29,6	1641,75	51,8	24,50	55,5	20,25	50,0	118,50	27,1	51,75	100,0	88,50	54,7	
Dec.	0,57	24,7	0,95	15,80	28,2	4,60	50,1	255,50	34,0	121,25	27,5	1597,50	50,4	24,75	56,2	20,25	50,0	110,00	25,2	51,75	100,0	77,25	47,7	
Jan.'36	0,57	24,7	0,95	16,80	30,0	4,04	44,0	252,00	33,5	112,50	25,5	1516,50	48,0	24,75	56,2	20,25	50,0	106,25	24,3	51,75	100,0	60,50	37,4	
Feb.	0,61	26,4	0,92 ⁵	17,37 ⁵	31,0	3,37 ⁵	36,8	256,25	34,1	116,75	26,5	1493,50	47,1	24,75	56,2	20,25	50,0	111,00	25,4	51,75	100,0	60,25	37,2	
Mrt.	0,46	19,9	1,04	17,70	31,6	2,69	29,3	261,75	34,8	120,75	27,3	1544,25	48,7	24,75	56,2	20,25	50,0	116,75	26,7	51,75	100,0	59,50	36,8	
Apr.	0,44	19,0	1,02 ⁵	16,82 ⁵	30,0	2,49	27,1	269,50	35,9	117,25	26,6	1522,75	48,1	24,75	56,2	20,25	50,0	110,75	25,3	51,75	100,0	61,00	37,7	
Mei	0,47	20,3	0,99	18,75	33,5	2,52	27,5	270,25	36,0	114,75	26,0	1495,50	47,2	25,00	56,8	20,25	50,0	108,00	24,7	51,75	100,0	62,25	38,5	
Juni	0,57	24,7	0,89	20,20	35,2	2,69	29,3	268,50	35,8	110,50	25,1	1358,25	42,9	25,00	56,8	20,25	50,0	105,50	24,1	51,75	100,0	60,75	37,5	
Juli	0,60	26,0	0,81 ⁵	19,35	34,6	2,91	31,7	275,25	36,6	117,75	26,7	1382,00	43,6	27,00	61,0	20,25	50,0	101,00	23,1	51,75	100,0	60,50	37,4	
Aug.	0,62	26,8	0,80	17,87 ⁵	31,9	3,31 ⁵	36,1	282,50	37,6	123,75	28,1	1358,75	42,9	27,00	61,0	20,25	50,0	101,00	23,1	51,75	100,0	59,75	37,0	
Sept.	0,58	25,1	0,79	16,25	29,0	3,63	39,5	289,75	38,6	134,50	30,5	1459,00	46,0	27,25	61,6	20,25	50,0	104,25	23,8	51,75	100,0	60,75	37,5	
Oct.	0,63	27,3	0,77 ⁵	17,55	31,3	4,85	52,8	374,75	49,9	169,00	38,3	1487,75	58,3	33,50	75,7	27,75	68,5	135,00	30,8	65,25	126,0	70,75	46,8	
Nov.	0,70	30,3	0,78	16,07 ⁵	28,7	5,15	56,1	397,75	53,0	196,25	44,5	2079,75	65,6	33,75	76,3	29,25	72,2	149,00	34,0	64,50	124,6	79,50	49,1	
Dec.	0,65	28,1	0,82 ⁵	15,75	28,1	4,36 ⁵	47,5	415,00	55,3	234,00	53,1	2076,00	65,5	36,50	82,5	32,75	80,9	162,50	37,1	63,75	123,2	74,50	46,0	
Jan.'37	0,66	28,6	0,85	17,07 ⁵	30,5	3,45	37,6	462,00	61,5	244,25	55,4	2061,25	65,1	36,25	81,9	32,50	80,2	188,50	43,1	63,50	122,7	78,00	48,1	
1 Feb.	0,69 ⁹	29,9	0,80	17,25 ⁵	30,8	3,75	40,8	471,50	62,8	235,00	53,3	2016,00	63,6	36,25	81,9	32,50	80,2	190,50	43,1	63,50	122,7	75,25	46,5	
8 "			0,80			3,60	39,2	492,00	65,5	245,00	55,6	2031,00	64,1	36,25	81,9	32,50	80,2	203,25	46,4	63,50	122,7	74,50	46,0	

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg. La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba No. 2; van 30 Nov. 1936 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. *) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg Z.-Russische. *) 6 Febr. *) 4 Febr. *) 5 Febr.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN										INDEXCIJFER			
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		S T E E N E N				CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f. m.s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Afk. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.		Grondstoffen	Indische uitvoer-producten
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	cts.	%	f	%	f	%	cts.	%		
1925	159,75	100,0	15,50	100,0	19,—	100,0	25,71	100,0	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	1,80	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	29,65	115,3	34,—	94,8	55,375	90,2	1,21	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5	98,0	82,9
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	41,14	160,0	32,62 ⁵	90,9	46,875	76,4	0,93	51,6	19,12 ⁵	102,0	82,7			

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 8 Februari 1937.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom- enz. indisc.	Hfdbk. f 19.935.193,97 Bijbnk. „ 252.191,55 Ag.sch. „ 1.465.764,41	f	21.653.149,93
Papier o. h. Buitenl. in disconto	..... „		—
Idem eigen portef. Af: Verkochtmaar voor debk. nog niet afgel. „	f 2.295.000,—		2.295.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.)	Hfdbk. f 139.521.080,63 ¹⁾ Bijbnk. „ 4.340.917,17 Ag.sch. „ 30.398.651,31		
	f 174.260.649,11		
Op Effecten	..... f 170.330.423,02 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	„ 3.930.226,09		174.260.649,11 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	..... „		—
Munt, Goud	..... f 124.107.350,—		
Muntmat., Goud	„ 745.470.175,50		
	f 869.577.525,50		
Munt, Zilver, enz.	„ 18.533.421,18		
Muntmat., Zilver	„		888.110.946,68 ¹⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	..... „ 39.540.685,38		
Gebouwen en Meub. der Bank	..... „ 4.600.000,—		
Diverse rekeningen	..... „ 6.085.733,27		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5 ¹⁾ /32, S. No. 221)	..... „ 11.958.329,12		
	f 1.148.504.493,49		
Passiva.			
Kapitaal	..... f 20.000.000,—		
Reservefonds	..... „ 3.105.769,04		
Bijzondere reserve	..... „ 6.300.000,—		
Pensioenfonds	..... „ 10.258.921,37		
Bankbiljetten in omloop	..... „ 780.468.635,—		
Bankassigatiën in omloop	..... „ 67.170,66		
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 68.506.497,80		
saldo's: { Anderen	„ 254.558.295,44		323.064.793,24
Diverse rekeningen	..... „ 5.239.204,18		
	f 1.148.504.493,49		
Beschikbaar metaalsaldo	..... f 447.606.513,89		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	..... „ 1.119.016.285,—		
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	..... „		—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 68.518.450,—
²⁾ Waarvan in het buitenland..... „ 149.795.092,68

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek- kings- perc.
	Munt	Muntmat.				
8 Febr. '37	124107	745.470	780.469	323.132	447.607	80
1 „ '37	124107	745.470	802.810	305.079	446.658	80
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's		Schatkist- promessen rechtstreeks	Belee- ningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke- ningen ¹⁾
	Munt	Muntmat.				
8 Febr. 1937	21.653	—	174.261	2.295	6.086	
1 „ 1937	21.497	—	177.401	2.295	6.524	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal- saldo
30 Jan. '37 ²⁾	107.660	176.580	40.450	20.848	
9 Jan. 1937	88.565	18.344	173.892	40.757	21.050
2 „ 1937	88.565	17.353	166.899	40.381	23.006
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis- conto's	Belee- ningen	Diverse reke- ningen ¹⁾	Dek- kings- percen- tage
30 Jan. '37 ²⁾	1.960	80.710	40.250	50	
9 Jan. 1937	2.094	10.773	52.669	46.721	50
2 „ 1936	1.970	10.571	51.882	40.842	51
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
3 Febr. 1937	314.167	457.311	56.349	8.521	18.928
27 Jan. 1937	314.060	452.297	61.364	8.018	18.724
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek- kings- perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
3 Febr. '37	80.449	12.214	96.106	38.274	56.856	38,8
27 Jan. '37	78.636	12.133	98.423	38.442	61.763	41,4
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis- sels	Waarv. op het buitenl.	Belee- ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
22 „ '37	60.359	535	13	10.081	1.423	5.389	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver- sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti- culieren
29 Jan. '37	5.640	2.703	87.688	112	1.843	15.280
22 „ '37	5.640	2.499	86.545	96	1.847	16.632
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. (circ. banken ¹⁾)	Deviezen als goud- dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee- ningen
23 „ 1937	66,9	26,7	5,7	4.450,8	36,1
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec- ten	Diverse Activa	Circu- latie	Rekg.- Crt.	Diverse Passiva
23 „ 1937	—	735,4	4.378,8	753,9	339,5
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan de Staat	Overheids- fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
4 Febr. 1937	3.684	55	1.360	40	155	40	4.513	63	750	
28 Jan. 1937	3.689	58	1.370	53	155	40	4.480	83	793	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud- certifi- caten ¹⁾		In her- disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
20 Jan. '37	8.862,6	8.849,9	314,6	2,4	3,1
13 „ '37	8.863,2	8.849,9	304,7	2,3	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula- tie	Totaal Depo- sito's	Gestort Kapitaal	Goud- Dek- kings- perc. ³⁾	Algem. Dek- kings- perc. ⁴⁾
13 „ '37	2.430,2	4.176,8	7.237,9	131,8	80,3	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis- conto's en beleen.	Beleg- gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo- sito's	Waarvan time deposits
6 „ '36	1	9.085	13.768	5.184	27.725	5.052

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng- land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be- treffende valuta.